בעזרת השם יתברך

קונטרס

מים עמוקים

שיעורים בחסידות
תורת הנפש
מדור מיוחד לפורים

חודש אדר תש"פ

מכון מים עמוקים

ועד להוצאת ספרי מורינו
הרב רבי יחזקאל יואל גליק שליט"א

◆

יכולין לשמוע שיעורי
מורינו הרב שליט"א על הטעל:

בארה"ב
929.250.1000

בארה"ק
02.380.3100

ענגלאנד
330.350.1000

◆

להארות והערות ולהירשם לקבל
הקונטרסים שי"ל פעם בחודש, יכולים
להתקשר לאימעיל:

Mayimamukim@gmail.com

◆

הבהרת המערכת:

ראה הברכה שאנו נותנים לפניכם, דברים עמוקים וברורים, וואת למודעי שיש באמתחתינו הרבה שיעורים בתוכן של מאות שעות, אך דא עקא שהדבר מצריך עבודה רבה ומסורה, ועולה להוצאות מרובות, ופונים אנו בזה למביני מדע המבינים גודל יקרת ערכם של דברים הללו, ורעבים לראות הוצאת הדברים לאור עולם, שיואילו נא בטובם לעזור בההוצאות המרובות, כדי שנוכל להמשיך בהמלאכה שעדיין לא היתה דים, וזכות הדבר יהא תלוי בידכם.

Layout & Design
YMW | 845.517.5222

בעזרת השם יתברך

קונטרס

מים עמוקים

שיעורים בחסידות
תורת הנפש
מדור מיוחד לפורים

חסידות | **מאמר עושר גבור חכם** חלק ב'.....1
תורת הנפש | **סבלנות ואהבה**.....כו
מדור מיוחד ליו"ט פורים.....לח

חסידות

מאמר עושר גבור חכם

חלק ב'

[ה]אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי. (ירמיה ט' כ"ב כ"ג):

ישנם כמה סתירות וחקירות שמתקשים להסיבם מלב לבבנו[ג]. לכן נצטר הסתירות הללו מתוך שורשם, ומחלקם לחמשה סתירות עיקריות ומשרשים בשרשי הנבראים, וע"י ידיעת והבנת שורשי הסתירות יכולין להתעמק ולהתבונן בהם היטב, ומזה נוכל

א) מאמר זו נאמרה במשך חודש תשרי שנה זו, ובתוכו נתבאר הרבה ענינים יסודיים לחיי האדם, וחילקנו המאמר לכמה חלקים כדי שלא להכביד על הקורא, ובעז"ה יופיע כל החלקים במשך חודשי החורף, בחלק א' של המאמר נתבאר העושר גבור והחכם היאך שהם נראים בעולם הזה בעניני רוחניות ובעניני גשמיות, והיאך כוחות אלו נשפעים בסדר המועדים. בחלק שני נתבאר כמה סתירות בשורשי התהוות הבריאה והנהגת הבריאה, ובתוכם נתבאר יסודי החסידות וגילו הבעל שם טוב ורבינו נחמן זי"ע וגם שאר תלמידי הבעל שם, גם נתבאר היאך שנראים העושר גבור חכם מצד הקב"ה. בחלק ג' נתבאר סדר המועדים בפנימיות מצד הקב"ה. בחלק ד' נתבאר כמה חטאים שורשים, וגם נתבאר שורש ענין שבת קודש. אמנם גם מי שלא ראה או קרא כל החלקים יכול להבין ולהוציא יסודות עמוקים מכל חלק בפני עצמו, [יכולים לשמוע השיעור על הטעל 1-0 שיעורים # 13-14-16].

ב) אמנם העיקר הוא להתבונן ולהתעמק היטב בכל צדדי הסתירות, כי עי"ז יוכל להבין ביתר עומק כל צד מהסתירה, והתכלית הוא לחיות עם ענינים אלו בהבנה עמוקה, ולראות שיש עמקות גדול בשורשי התהוות הבריאה והנהגת הבריאה, אבל אין הכוונה למצוא תי' על הסתירה, כי זה כבר ידוע לכל כי כל הבריאה כלול מב' הפכיים, קו ימין - וקו שמאל, אלא התכלית הוא לבטא היטב כל צד מהסתירה כדי שיבינו על בוריו ושיוכל לחיות עם מחשבות הללו. יסוד זה צריך אדם לדעת גם בשעת לימוד הספרים, כגון כשלומד ספרי רמח"ל המאריך הרבה בענין הסתירה בין הנהגת היחוד להנהגת המשפט, ואחרי ככלות הכל יבא אדם ויקשה למעשה היאך מתרצים הסתירה האם יש הנהגת היחוד או הנהגת המשפט, אדם הזה לא תפס כלל תכלית הלימוד, כי זה פשוט שהקב"ה הוא כל יכול, ועיקר כוונת הרמח"ל שיתפוס האדם שיש כאן סתירה, יש כאן ב' הנהגות היאך שהקב"ה מנהיג הבריאה, ויחיה בזה, אבל אין כוונתו למצוא תי' על הסתירה. ולפעמים יש אדם שלומד כל הספרים ואינו תופס כלל שיש כאן סתירה, וזהו סימן שלא הבין כלל כל הענין, אבל אם יעמיק את עצמו בכל דבר יראה הסתירות שיש, ולבסוף יתיישב לו כל דבר היאך שכל דבר יש לו מקומו ושורשו.

סתירות הנמצאים משלשה חלקי הקו, ושלשה חלקי הקו הם הג' מדריגות של עושר גבור חכם והפיכם הנ"ל, ובזה יתבאר מציאות העושר גבור חכם והפיכם היאך שהם נרמזים מלד הקב"ה.

והנה כל לדיק ולדיק היה מרכבה למדריגה אחד לגלות נקודה של הקב"ה בתוך הבריאה, ובמאמר זו יתבאר מכמה תלמידי הבעל שם טוב לאיזה נקודה ומדריגה היו מרכבה, ובאיזה סתירה עסקו לגלותו בזה העולם ולישבם.

[א]

נשמת ישראל היא חלק אלקי ממעל ממש

נשמת ישראל הם חלק אלקי ממעל ממש, כי חלק הוי"ה עמו (דברים ל"ב ט'), ואמרו רז"ל (זוהר אחרי דף ע"ג) קודשא בריך הוא אוריתא וישראל חד הוא. אבל לכאו' הלא מלא כל הארץ כבודו וכל הבריאה כולה מאוחד עם אחדותו הפשוט, וא"כ ל"ב מאי הוא הנפק"מ בין נשמת ישראל לכל הבריאה כולה.

הביאור בזה, כי האור הממיה ומהווה כל הבריאה כולה, אין לה מקום אלא מחמת ריבוי צמצומים וסדר השתלשלות עד שיכול להיות ולהוות הבריאה הגשמי, וזה נקרא הדיבור של הקב"ה כמוש"כ (תהלים ל"ג ו') בדבר ה' שמים נעשו, שהדיבור של הקב"ה מחיה ומהווה כל הבריאה כולו. משא"כ נשמת ישראל כבר עלו בשתשלה תחילה (בראשית רבה פ' ד'), דהיינו שנשמת ישראל שורשה ממקום מחשבתו של הקב"ה, ומחשבתו של הקב"ה הוא האור אין סוף ב"ה שהוא למעלה מן כל הבריאה, נמצא כי נשמת ישראל כבר יש לה שורש למעלה מן הצמצום וחלל הפנוי[ג], ויש לה קשר עם האוא"ס ב"ה בעצמו[ד].

וזהו הענין שבימי העבודת ישראל (פרשת ויחי ד"ה אפריים ומנשה), שאפריים הוא למעלה ממנשה, דמנשה הוא בחינת הדביקות בחור חוזר דהיינו הצמצום וכח הגבורות, אבל אפריים הוא בחינת הדביקות בחור פ"ס ב"ה, וזהו הקשר שיש להקב"ה עם נשמת ישראל למעלה מן הצמצום, וזהו סוד מהבה דוחקת את הנשר (ב"מ דף פ"ד ע"ב), מהבה הדוחק הצמצום[ה].

ג) אלא שאח"כ נשתלשל בתוך גוף הישראלי, אבל מ"מ נמצא שהנשמה המחיו הוא דרגה יותר עליונה באלקות.

ד) ומובן מאליו שכל זה אינו אלא במקום ה'אור' אין סוף ב"ה, שזהו כבר גילו מעצמותו, שעלה ברצונו הפשוט לגלות אוא"ס מעצמותו לצורך הנבראים, לכן כבר יכולין לקרותו בשם 'אור' כמבואר בארוכות בספה"ק, אבל במהותו ועצמותו ממש שם א"א לדבר כלל ח"ו, כי לית מאן דתפיס ביה ואין לנו אלא ידיעת מציאותו. ועוד צריכין לדעת, כי גם הדביקות עם האור א"ס, ח"ו אין זה משום שמחיוב להיות כן, אלא משום שכך עלה ברצונו הפשוט. [ועם כל זה יש להבין כי כל זה הוא בדקי דקות בדרך סוד ואינו כפשוטו].

ה) ראה עבודת ישראל פרשת במדבר על פסוק ימצאהו בארץ מדבר, לקוטי תורה פרשת ויקרא ד"ה ביאור הדברים ע"פ ולא תשבית מלח, נתיב מצותיך נתיב אמונה שביל השלישי אות ג'.

איש ישראל מהותו כמו הקב"ה בעצמו

הרי כי אין ישראל מקושר ודבוק וקרוב אחד עם הקב"ה, כיון שנשמת ישראל הוא חלק אחד ממש עם האור ע"ס, ואם כן כיון שמהותו הוא כמו הקב"ה בעצמו, ע"כ כמו שהקב"ה בעצמו הי וקיס, כמו"כ נשמה של יהודי הי וקיס, ולכן אמר הכתוב (שמואל ב' י"ד י"ד) כי לא ידח ממנו נדח, שהי מפשר שנשמה של יהודי ידחה מ"ו מהקדושה.

וזהו ג"כ עומק הענין שאין ישראל מנהיג כל העולמות, ומכח כל פעולה קטנה שאדם עושה למטה ע"י זה מסתובבים כל העולמות העליונים, דהיות שעם ישראל מקושרים עם האוע"ס ב"ה, לכן יש להם הכח להנהיג כל העולמות.

סוד הגאולה כיון שנשמת ישראל מקושרים עם אוא"ס ב"ה

עוד יובן לנו מזה, כי כמו שהקב"ה הוא בן חורין ולא שייך שיהיה בגלות, כי בידו לעשות ולשנות כל מה שרוצה, כמו כן אין ישראל הדבוק עם הקב"ה לא שייך במהותו שיהיה בתוך גלות, אלא המציאות האמיתי של יהודי הוא בן גאולה ובן חורין, ועם ישראל מוכנים ומוכרחים מכח עצמם למצב של גאולה, כיון שנשמת ישראל הם מקושרים עם האור ע"ס ב"ה בעצמו, והקב"ה בעצמו הוא בן גאולה.

וזהו ענין ברכת גאל ישראל שמברכים אחרי קרי"ש, כי בשעת אמירת קרי"ש אומרים ה' אלקיכם ה' אחד, ומתבוננים שנשמת ישראל הם מקושרים ומאוחדים עם האור אין סוף ב"ה, וע"י שאנו מזכירים ומעוררים הקשר שיש לנו עם ה', עי"ז מאחנו נכנסים יותר בתכלית של גאולה, לכן מברכים מיכף אחרי זה 'גאל ישראל' שה' פודה בקשר העם ישראל מגלותם.

וזהו סוד הגאולה, שהרבה צדיקים טרחו ועמלו להחיש הגאולה, והיתה יכולים להביא הגאולה, אלא כיון שאנחנו דביקים בקוב"ה שהוא בן גאולה, ע"כ גם אנחנו הם בני גאולה, לכן אנחנו יכולים לעורר להביא הגאולה שלימה. וזהו הסוד של משיח בן יוסף, כמוש"כ בתי המלות (תלק ג' ד"ה זוהר דברים) כי כל מהנהג ישראל שמתעסק להביא הגאולה קודם הזמן זה נקרא משיח בן יוסף. וזהו ג"כ כוונת העבודת ישראל הנ"ל שמסיים שם שיעקב עשה תיקון בזה למשיח בן יוסף שלא ימות, ולכאו' מאי הקשר למשיח בן יוסף לכאן, ולפי מה שבארנו מובן היטב, כי הסוד של משיח בן יוסף שייך לענין מעלת אפרים, להקשר שיש לעם בני ישראל עם האוע"ס ב"ה.

הסתירה בין נשמות לאלקות

אמנם בשמת דברים הללו הם עמוקים ודקים מאד, דהיאך אפשר דישראל אע"פ שאנו ישראל הוא ואינו נדחה מהקדושה, האם צריך הקב"ה בכיכול להכניע את עצמו לגורך נשמת ישראל, שמוכרח לוותר ליהודי שאנו בגדו ולידחות בכיכול מפניו. ולכאו' היה צריך להיות להיפך, דנשמת ישראל צריכין להכניע את עצמם להקב"ה, מוטב

שידמו כמה נשמות מישראל ואל ידמו לזאת אחת מהתורה הקדושה.

ובן יל"ע בענין סוד הגאולה, האם אפשר להכריח כביכול הקב"ה להביא הגאולה בו בזמן שעדיין לא עלה ברצונו להביאו, והיאך יכולים להחיש להביא הגאולה שלימה. ובאמת זה היה טעותו של בני אפריים ור' עקיבא עם בן כוזיבא, שטעו בענין הסוד של משיח בן יוסף.

ובן מה שנשמת ישראל מנהיגים כל העולמות, זה נראה כלילו הקב"ה צריך כביכול להגיע לנשמת ישראל, אבל לכאו' הקב"ה אינו צריך כלל להגיע לעבודתינו, ויכול בעצמו לעשות כל תיקוני העולמות.

כל הקושיות הללו נמצאים מסוד הזה דנשמת ישראל הם חלק ממש מהקב"ה, דמזה יוצא כביכול סתירה בין נשמת ישראל לאלקות, אמנם בשמת ח"ו אין זה סתירה כלל, אלא זהו מרוב דביקות וקשר הגדולה שיש לנשמת ישראל עם הקב"ה, התקשרות שאין לו השגה בזה, דנשמת ישראל הם בהשוואה גמורה עם האוא"ס ב"ה.

הבעש"ט גילה הדביקות שיש לנו באור הא"ס למעלה מהבריאה והצמצום

סוד הזה שנשמת ישראל שורשם בחו' הא"ס בעצמו, גילה לנו הבעש"ט זי"ע. דרך הבעש"ט הוא הדרגה הכי עליונה של דביקות בהשי"ת, כי ישנם כמה חופשים ודרכים היאך שיכולים להתדבק עם הקב"ה, יכולים להתדבק ע"י קיום תורה ומצות, יכולים להתדבק ע"י השכל, ויכולים להתדבק ע"י אור הקו, אבל יש דביקות שהוא למעלה מכל הבחינה כולה, למעלה מן התורה ומצות, למעלה מן שכל ודעת, למעלה מן הקו, ולמעלה מהצמצום ואבל הפנוי, וזהו הדביקות עם האור אין סוף בעצמו, מצד ששורש נשמת ישראל עלו במחשבה תחילה [הקדמה להצמצום והבריאה], נשמת ישראל מצד עצמם הם דביקים ומקושרים עם הקב"ה. [הבעש"ט לא נתכוין כתב ליתן לנו מיזוק בזה, אלא נתכוין להמשיך ולגלות לנו דביקות עליונה הלזה, ודרך אגב יש לנו מיזוק גדול מזה, דמזה יוצא כי יהודי בכל מצב שהוא דבוק עם האוא"ס].

הבעש"ט גילה לנו הסתירה בין נשמות לאלקות

הבעש"ט עסק לגלות לנו הסתירה הכי עליונה, הסתירה שיש בין נשמות לאלקות, ומאד מעיקרי יסודי הבעש"ט הוא, כי שיש ישראל מנהיג כל העולמות. אבל מצד השני נתבאר ג"כ בתורת הבעש"ט דיהודי צריך להגיע לדרגת 'אין', לבטל את עצמו לגמרי לאוא"ס ב"ה, שאינו יכול לעשות כלום אלא הכל הוא אור א"ס. וזה נמשך מהסתירה בין נשמות לאלקות, האם עיקר העבודה הוא להכיר שיהודי עושה הכל, או עיקר העבודה הוא להכיר שהקב"ה מנהיג הכל.

וזהו ג"כ הסיבה מה דבימי הבעש"ט עשו הצדיקים הרבה מופתים, דגילוי זה בא מהקשר שיש לנו עם האוא"ס בעצמו, כי כמו שהקב"ה הוא בעה"ב על העולם,

ויכול לעשות ולפעמים כפי מה שרוצה, כן מים ישראל הוא בעה"ב על העולם, ויכול לעשות ניסים ופלאות כמו שרוצה. וזהו העומק של לדיק גוזר והקב"ה מקיים (מו"ק דף ט"ז ע"ב).

ומטעם זה קירוב הבעש"ט הרבה מנשים פשוטים שהיו רחוקים מהקב"ה, דמלך הקשר שים לנו עם המור מין סוף ב"ה בעצמו מזי לף ידם ממנו נדם, וגם המנשים הרחוקים מהקדושה מ"מ לידחות.

[ב]

הירום קודם הבנין

אדם הרוצה לבנות בנין חדש ומפורר, אבל בחותו מקום שרוצה להקים בנין החדש, שמה עומד בנין ישן, צריך מקודש להרוס בנין הישן, ואחר שנתפנה ונתרוקן השטח מזי יכול לבנות עליה בנין חדש, אבל בלי הירום על בנין הישן מי חפשר כלל לבנות בנין חדש.

משל הזה הוא יסוד גדול הנקרע 'הירום', כי לפעמים יש דבר שמיטו הולך על דרך הטוב, מזי חס רוצים לחדש ולבנות חותו דבר מחדש, צריכין מקודש להרוס הדבר הישן, ומ"כ יכולין להקימו ולבנותו מחדש.

ובן הוא ג"כ בדרך העבודה, כשאדם רוצה לעלות למדריגה יותר עליונה, ורוצה לחדש את עצמו ולהיכנס לתוך עבודה חדשה, צריך מקודש להרוס עבודתו הישנה, דהיינו להכיר שמה שעבד את הקב"ה עד עכשיו לא היתה טובה כלל, שעדיין לא עבד את הבורא בדרך האמת, ומחמי שהרס העבודה הישנה מזי יוכל להתחיל לעבוד את הבורא עם עבודה חדשה, משמ"כ אדם שמיטו מהרס עבודתו הישנה, וחושב שדרך עבודתו הוא בטוב ובקדר, לעולם לא יוכל לעלות למדריגה יותר עליונה ולהיכנס לתוך עבודה חדשה.

בתפלה מהרסים הבריאה

עבודת התפלה הוא עבודה של הירום הבריאה, דבשעת התפלה משתוקק האדם לעזוב העולם הזה ורוצה לחזור לשורשו להתדבק עם הקב"ה, והוא בעין הירום העולם, שמרגיש שעולם הזה אינו טובה, כי אם היה עולם טוב, למה בכלל יש לו תשוקה לעזוב את העולם הלא יותר טובה ליאמר כאן בעולם הזה, אלא ודאי מכיר שכל העולם הזה הוא אלא שקר[ו], ויש לו הרגשה שלא טוב ליאמר כאן, לכן רוצה להרוס הבריאה ולעזבו ולעלות למעלה להתכלל בשורשו באו"ס ב"ה[ז].

ו) במדרש (בראשית רבה פרשה ח' אות ה') אמרו 'בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון וכו' מהם אמרים אל יברא מהם אומרים יברא וכו', ואמת אמר אל יברא שכולו שקרים' ע"כ, מבואר כי מדת האמת רוצה הירום הבריאה, והיינו משום דכשמסתכלים על הבריאה בעומק האמת, אזי נראה הרע והשקר שיש בעולם הזה, לכן אמרה האמת שצריכין להרוס העולם ואל יברא.

ז) וכן כל התפלות ובקשות שמבקשים על הגאולה באה מנקודת הרגשה של הירום, שמרגישים שהעולם הזה אינו טוב שא"א לעשות ולפעול כאן כלום, לכן אנחנו צריכין לגאולה השלימה.

ובן רומין בסיפורי מעשיות (מעשה י"ג) שהנעל תפלה הלך להתפלל מחוץ לישוב, והיה מוליך כל מנשיו ליצב ולהתפלל נמוחו מקום חוץ לישוב. מבואר כי מנשי הנעל תפלה עשו כעין הירום על ישוב הבריאה, שלא רצו שיהא להם חיזה שייכות והתחברות עם ישוב הבריאה, והנעל תפלה היה מדבר נגד המנשים שהיו בחוך ישוב הבריאה. [ועי"פ דבודמי נריך להיות ישוב הבריאה, ולא לעשות כהנעל תפלה לברוח מהעולם, מ"מ אם ישוב הבריאה אינו הולך בדרך הטוב, כמו שהיה אם בחוחו מדינה של הנעל תפלה, אזי ליכא עצה אחרת ומחויבין לעזוב את המדינה ולברוח מחוץ לישוב הבריאה][ח].

על ידי הירום הבריאה חוזר להיות חלל הפנוי

והנה ידוע (ריש ע"ס) דקודם בריאת העולם היה הכל אור אין סוף ב"ה, ומחרי שעלה ברצונו הפשוט לברוא העולם, נמנע כביכול האור אין סוף ב"ה ונסתלק האור לנדדין ונעשה חלל הפנוי מלגלות, ומ"כ המשיך לחוכו קו מאוע"ם ב"ה המחיה ומהווה כל העולמות וכל הנבראים. ונמנע כי הקו הוא קיום הבריאה, ומ"כ כשעוסקים בהירום קיום הבריאה, פירושו, שמהרסים הקו היצן המחיה הבריאה, דהיינו שמכיר שהבריאה היצן אינו הולך בדרך הטוב, ולכן מהרס העוסר גדול ומכס היצנים שהם ג' חלקי הקו, וכיון שמהרס הקו היצן, אזי חוזר כל הבריאה להיות כמו קודם המשכת הקו שהיה חלל פנוי מלגלות.

הרי שע"י הירום הבריאה חוזר כל הבריאה להיות חלל הפנוי מלגלות, ונמנע כשאדם עוסק בעבודת ההירום, אזי נכנס בחוך מקום החלל הפנוי, וכשנכנסין לחוך החלל הפנוי אזי נריכין לחקן הפגמים הנמשכין מהחלל הפנוי.

בתפלה צריכין לתקן ג' דברים הנמשכים מחלל הפנוי

עפי"ז נראה לבאר מש"כ הלקוטי מוהר"ן (תורה נ"ה אות ו') דבעת התפלה נריכין לחקן ג' קולות, והס, ג' חמונות כוזבות, דבשעת התפלה נריך להעלותם לחמונה שלימה, ד' תפיקורסות, שנריך להעלותם שיוכל לבס להכיל את שכלם, ג' התרפות ובזיונות שיש לאדם, דבעת התפלה נריך להפכן לכבוד שמים, עי"ש בחריכות. ולפי דבריהו נראה העומק בזה כי חלו הג'

ח) ובפרטיות גם בתפלה גופיה יש ב' חלקים הירום ובנין, וזהו הנפק"מ בין קרי"ש לשמו"ע, דקרי"ש הוא העלאת מ"ן ושמו"ע הוא המשכת מ"ד, העלאת מ"ן פירושו שמשתוקק לחזור להקב"ה, וזהו הירום הבריאה כאמור, והמשכת מ"ד פירושו להמשיך אור למטה, וזהו כעין בנין הבריאה שנתחדש הבריאה מחדש, ואז כבר רוצה לישאר כאן למטה בעולם הזה. ועפי"ז נראה לבאר מה שנפסק בשו"ע (או"ח סימן רל"ו סי' ג') דאדם הנכנס בבית הכנסת ומצא הציבור מתפללים שמו"ע, צריך להתפלל עמהם תיכף שמו"ע ואח"כ יקרא קרי"ש. הביאור בזה כי האדם הבא מאוחר בביהכ"נ מוכח שאדם הזה בטבעו להיות מהרס, וכיון שבעצם הוא מהרס צריך לעשות להיפך, קודם צריך לעבוד בעבודת הבנין ואח"כ יכול לעשות ההירום, לכן צריך להתפלל קודם שמו"ע שזהו הבנין, וצריך להיות בציבור דייקא דהיינו בתוך ישוב הבריאה, ואח"כ יכול לומר קרי"ש דהיינו ההירום על הישן.

דבריס שורשם ממקום החלל הפנוי כמו שנאמר, ולכן בעת התפלה שמז עוסקים בענין הירום הבריאה ונכנסים למקום החלל הפנוי, מוטל על האדם לתקן ולהעלות גלו הג׳ דבריס הנמשכים מהחלל הפנוי.

אפיקורסות נמשך מחלל הפנוי

הקול הרשמון שבריכין לתקן הוא מפיקורסות, מפיקורסות פירושו הכופרים בעיקר שאין שום מציאות ח״ו, אין מציאות של כורח כי כל הבריאה כולו נתהווה מאליו, אין מלך ואין מנהיג הבריאה ואין שום תכלית בזה העולם, כי מי שיש לו מיזה מהלך חלש שעושה טעות אין זה נקרא מפיקורסות, אלא מפיקורסות היינו האומרים שאין שום מהלך בזה העולם, הכל מתנהג מאליו ומעצמו ע״פ הטבע.

ואפיקורסות הזה נמשך ממקום החלל הפנוי, כמוש״כ בלקוטי מוהר״ן (תורה ס״ד) שיש מין מפיקורסות הבא מחלל הפנוי, כי חלל הפנוי פירושו שאין רואין שם שור החלקי, כיון שהשור הש״ס כשר ניסתלק ונתעלם וגם שור הקו עדיין לא נמשך בתוכו, ומכח זה נמשך ונשתלשל האפיקורסות הכופרים בעיקר, כיון שאינס רואין שור הש״ס בתוך העולם, וגם אינס רואים שור הקו המחיה כל הבריאה, אלא כל הבריאה כולו נראה בעיניהם כחלל הפנוי מחלקות, כאילו אין התהוות הבריאה ואין הנהגת הבריאה.

אמונות כוזביות נמשך מחלל הפנוי

הקול השני שבריכין לתקן הוא אמונות כוזביות, אמונות כוזביות היינו אנשים המאמינים שיש שור אלקי בזה העולם, אלא כיון שהם מרושקין כ״כ מחורות אמיתיים, ואין להם שייכות ודבר עם תורה ויר״ש ולדיקי אמת, הם מגשמין בשכל השור החלקי, ומדמין לעצמם שהם רואין השור אלקי גם בעיני גשמיים, ועושין לעצמו אמונה תשקה בדמות ולורות שונות, ועשין בעלי דמיון שהם רואין שור החלקי והם קרובין להקב״ה.

ואמונות הללו נמשכים ג״כ ממקום החלל הפנוי[ט], כי לפעמים מכח הירום הבריאה יכולים ליפול לתוך אמונות כוזביות, דבתחלה היה מהרס כל הבריאה ותשב שכל העולם הוא מקום רע, ואין רואה שום שור בתוך הבריאה לא שור הש״ס ולא שור הקו, וכל הבריאה היה נראה בעיניו כמקום תשוך וחלל הפנוי מאור, ואחרי שמי שיש רצות בחלל הפנוי ואינו יכול לסבול עוד מלחיות

ט) עפי״ז אפשר להבין מה שאיתא במדרש (שם) שגם שלום אמר אל יברא, ולכאו׳ בשלמא האמת מובן שפיר אמאי שלא יכול לסבול העולם הזה, אבל מאיזה טעם לא רצה השלום שיברא העולם. ונראה כי האמונות כוזביות נוטלים מדת השלום, ואומרים שהם בשלום עם הקב״ה, וכן הם אומרים שכל הנבראים הם שווה בשווה, כל הבריאה הוא בשלום ובאחדות, וזהו אמונות כוזביות לומר על כולם שהם שווים לטובה, ואמונות כוזביות הללו נמשך מהחלל הפנוי שהוא הירום העולם כאמור, לכן רצה השלום הירום העולם. ומדת האמת שייך לאפיקורסות שהם מבקשים האמת של העולם, לכן האמת שייך ג״כ לחלל הפנוי ורצה להרום העולם.

כן, עד שבורח להחיפך ממש לומר על דמות ולורה שזהו מלקות מ״ו[1].

הסתירה בין אפיקורסות לאמונות כוזבות

והנה מפיקורסות הוא היפך הממונות כוזבות, כי המפיקורסות מומרת שמין שום מניעות של מור בזה העולם, משע״כ המחמינים בחמונות כוזבות מומרים שמור הש״ס נתלבש ממש בתוך העולם. ולכן המפיקורסות הוא תיקון גדול, כי המפיקורסת מבטל המחמונות כוזבות, דבלי המושג של מפיקורסות היה נראה ח״ו כחילו הקב״ה הוא אחד ממש עם הנברחים, כמו שאמר הרוזין׳נער זי״ע על מודה אני לפניך, עוד יבא יום שלא יהא נראה בעיני אנשים החילוק בין ה׳אני׳ ל׳לפניך׳, שיטעו לומר על מלקות ואור הש״ס הכל הוא אחד עם העולם הגשמי ח״ו, אבל מכח המפיקורסות שמין רואין האור מלקי בגילו בזה העולם, מכח החלל הפנוי שהקב״ה הולרך לצמלם כביכול את עלמו כדי שיוכל להתהוות ברילה, עי״ז מבינים שיש הפרש והבדל גדול בין האני ללפניך, ומכירים שהקב״ה הוא עילת כל העילות ורחוק מאד מהברילה, ולא כמו המחמונות כוזבות וכל העבודה זרה׳ס המומרים שהקב״ה כביכול הוא אחד וחלק עם הברילה ועולם הזה הגשמי.

האם הקב״ה קרוב להבריאה או רחוק מהבריאה

הרי כי ממקום החלל הפנוי נמשך סתירה גדולה, דמצד אחד נמשך משם המפיקורסות המומרת שמין שום אור כלל בזה העולם, הקב״ה רחוק מאד מן העולם. ומצד השני נמשך משם המחמונות כוזבות המומרת שהקב״ה קרוב ממש בתוך הברילה. וזהו השורש להסתירה הגדולה האם הקב״ה גבוה מאד ורחוק הרבה מבני אדם, או להיפך הקב״ה קרוב מאד לכל אדם, וכמו שפי׳ הקדושת לוי (פרשת משפטים ד״ה והשתחוויתם מרחוק) משכ״ל (יחעיה נ״ז י״ט) שלום שלום לרחוק ולקרוב, שים שלל הקב״ה ב׳ בחינות בחינת רחוק ובחינת קרוב.

ובדבר הזה מתקשים הרבה בני האדם, האם טוב יותר לחיות בחופן שאני קרוב מאד עם הקב״ה, כי כל אדם מקושר עם הקב״ה לפי בחינתי גשמיות שלו, ולריכין להתפלל לה׳ על כל דבר קטן, ולעשות התבודדות לשום בינו לבין קוני ולגלות לו כל מה שמונח במלפני לבי, להיות ׳היימיש׳ עם הקב״ה לדבר עמו כדבר האיש אל רעהו. או להיפך לריך כל אדם לחיות עם גדלות הבורא, שהקב״ה גדול מאד ורחוק הרבה מן הברילה ובני אדם, ולריכין עבודה גדולה לזכך את עלמו כדי שיוכל לעמוד לפני מלך מלכי המלכים ולהתקרב עלמו להבורא.

---

1) כמו שרואין בזמנינו אצל הרבה אנשים, שאחרי דרישת ובקשת האמת לזמן ארוך, הם מתיאשים מזה, ואזי הם תופסים לעצמם דבר קטן, ואומרים שהכל הוא טוב אפי׳ דבר קטן הזה, וזהו אמונות כוזבות לומר על כל דבר שזהו לטובה.

רבינו נחמן מברסלב זי"ע היה מרכבה לסתירה זו של חלל הפנוי

בסתירה זו הנמשך מחלל הפנוי עסק רבינו ז"ל, כמו שם' (תורה ס"ד) הכתוב (שמות י' ט') ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה, פרעה היינו מקום החלל הפנוי, דהנה הגדול כמשה רבינו צריך שיבא בתוך מקום החלל הפנוי כדי לתקנו. ובדבר זה עסק רבינו ז"ל כל ימי חייו שכנס לתוך מקום החלל הפנוי, ותיקן האפיקורסות וחמונות כוזבות הנשמכים משם[יא], ולגלות ליהודים כי שניהם הם אמת, האפיקורסות אמת בתקנת וחמונות כוזבות אמת בתקנת, מלך אחד הקב"ה קרוב אחד לכל אדם, ומלך השני הקב"ה רחוק ונבדל למעלה מהשגותינו.

וזהו הנ' דברים הפכים שנתבאר בתורת ברסלב, אלך אחד נקודת ברסלב הוא כי כל יהודי קרוב אחד לה', וכל יהודי צריך לעשות התבודדות לדבר עם הקב"ה כדבר איש אל רעהו. ומלך אחר ליבר הרבה מעניין התמימות, דהיינו שהקב"ה רחוק וגבוה מאד, וע"י להבין ולהשיג שום דבר אלא צריכין להאמין בתמונה פשוטה.

בחלל הפנוי יש רעב שאין יכולין להשביע

והנה יש עוד נקודה שעסק בזה רבינו ז"ל, וזהו הרעב וחמון שיש לאדם לעזוב העולם הזה ולחזור לשורשו להתבטל אל התכלית שכולו טוב כולו אחד, והרעב הזה נמשך ג"כ ממקום החלל הפנוי כמו שנתבאר.

אדם שהוא רעב מאד, מהו עושה, נוטל מאכל ואוכלו כדי שישביע מזה, ומה עושה אדם שהוא רעב עוד יותר מזה, אוכל ואוכל עד יותר כדי להשקיט רעבונו, אוכל ואוכל עד שנשבע נפשו ואינו רעב עוד. הרעב הוא הכלי והאוכל המשביע היינו אור, והשביעה תלוי כפי גודל הכלי, אם הרעב הוא קטנה שגי בתור קטן להשביעו, אבל אם הרעב הוא גדולה צריך יותר אור כדי להשביעו.

אבל יש אדם שהוא רעב כ"כ שאין שום דבר בכל העולם שיכול להשביעו, הכלי רעב שלו גדול כ"כ שאין שום אור בעולם שיכול להשביעו, הנמשן והשתוקקות שלו גדול יותר מכל מה שבעיה, אין די סיפוק בדברים רוחניים או גשמיים שישבע מהם. וזהו בחינת העלמת מ"ן ונמשן של דוד המלך, שהיה רעב מאד והשתוקק להשי"ת, כמו שאמר (תהילים קל"ג) אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה, עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב, לא היה שום אור בעולם שיוכל להשביע הרעב ולהשקיט הנמשן, ההשתוקקות, הביקוש, להתכלל עם השי"ת, ולכן לא היה יכולת לדוד המלך לבנות הבימה"ק, כי אפילו האור של הבימה"ק לא היה משביע ההשתוקקות של דוד המלך, אלא ענין זה שייך לשלמה המלך.

הרעב הזה נמשך מחלל הפנוי

יא) מטעם זה הלך רבינו ז"ל לעיר אומאן כדי לתקן האפיקורסים הגדולים שהיו שם, כמו שמסופר בחיי מוהר"ן אות ק"צ.

הרעב הזה נמשך מהחלל הפנוי, כי מקום החלל הפנוי הוא מקום ריק מאור, מאחרי שנתמלא ויסתלק משם האו"ם ב"ה, אבל עדיין יש שם רשימו מהאור הא"ס שהיה שם מקודם, וכיון שכן עדיין זוכר האור הראשון שהיה שם קודם שנסתלק ממנו, ועכשיו רואה את עצמו בלי האור, לכן ישנו השתוקקות וגעגוע גדול לחזור לאור הא"ס שהיה לו בעבר. וגם אור הקו הנמשך לתוך החלל פנוי יכול להשפיע ההשתוקקות הזה, כיון שעדיין זוכר אור הא"ס של קודם הצמצום שהוא גבוה הרבה למעלה מן אור הקו.

לבן כל מי שיש לו הרגשה זו הנמשך מחלל הפנוי, הרגשה של ריקנית הגורם רעב וגעגוען לה', ומשתוקק ומבקש מאד להתקרב להשי"ת, הרעב הזה גורם להשפיע אפי' ע"י תורה ומצות, כי התורה ומצות הם שייכים לאור הקו, והמה אורות שהקב"ה שולח לתוך הבריאה מאחרי הצמצום, אבל הרעב הזה בא ממקום החלל הפנוי שהוא גבוה למעלה מן הקו, ורוצה לחזור לאור א"ס ב"ה שהיה קודם הבריאה, לכן אינו מקבל שפיעה מכל האורות שהם בתוך הבריאה.

מרעב הזה נמשך אפיקורסת ואמונות כוזביות

והנה המדם הזה שמרגיש הרגשה זו של ריקנית ורעב, אזי נמצא שנכנס לתוך מקום החלל הפנוי והירוס הבריאה, וכשמהרס הבריאה ונכנס למקום החלל הפנוי אזי מוצא הסתירה שיש במקום החלל הפנוי, וזהו הסתירה בין אפיקורסות לאמונות כוזבות, דמכח הרגשה זו של רעב יכול לימשך ענין האפיקורסות, כי כשאין מרגישין שום אור ולחלומיות בזה העולם, אזי מתחילים לחשוב שכל הבריאה הוא מקום ריק מאור א"ס ב"ה, הקב"ה רחוק מאד מהבריאה. אבל מצד השני יכול להיות להיפך דמכח הרגשה זו של רעב גורם לאמונות כוזבות, משום שרוצה לכסות ולהסתיר הרגש הרעב שיש לו, לכן מתחיל להיות בעל דמיון ואומר על כל דבר שזהו אור ומלוקות.

בחלל הפנוי נתגלה סוד הנהגת היחוד

מעתה נחזור לבאר הקול השלישי שצריכין לתקן בעת התפלה, דהיינו ההתרפות ובזיונות שמגיעים למדם, שגם קול הזה שייך למקום החלל הפנוי, ולכן צריכין לתקנו בעת התפלה שהיא הירוס הבריאה וכנכנסים לתוך החלל הפנוי כנ"ל. כי הנה רבינו ז"ל מבאר שם היאך מתקנים בעת התפלה התרפות ובזיונות, זהו ע"י שמהפכין התרפות ובזיונות לכבוד המלך, כי בעת התפלה שהמדם עומד בהיכל המלך אזי נתבטל מציאות המדם, וא"כ ג"ע לומר שגלו התרפות ובזיונות נשמרו על המדם, כי הלא המדם נתבטל מכל וכל ולא שייך לבזות מי שאין לו שום מציאות, אלא בהכרח שכל אלו התרפות ובזיונות נשמרו על המלך, אבל היאך אפשר שיבוא אחד בתוך היכל המלך ולבזותו, ג"כ בהכרח שכל אלו התרפות ובזיונות מתפרשים לכבוד המלך, וצריכין

להתגונן היטב היאך אלו הדברים מביאים כבוד להמלך, עכת"ד.

סוד זה להפוך כל הזוועות והחרפות לכבוד המלך, היינו שכל הדברים הרעים שמתרחש בזה העולם בהכרח שמביאים כבוד להש"ת, זהו סוד הנהגת היחוד שמאריך הרמח"ל בספרו דעת תבונות, וסוד זה שייך למקום החלל הפנוי, כי במקום החלל הפנוי שהקב"ה למעט את אורו יתברך ונסתלק האור לגמרי ונעשה מקום פנוי מחלקות, אז בשורש הדברים זה נותן פתח למציאות הרע וקליפות שיתגלה אחרי ריבוי למעומים וסדר השתלשלות העולמות, הרי דבמקום החלל הפנוי כבר רואים הזוועות וחרפות ודברים רעים, אבל מצד הש"ץ לפרש הזוועות וחרפות הללו שהם לצורת האדם, כיון שעדיין ליכא מציאות של אדם, דמקום החלל הפנוי הוא למעלה מן כל הבריאה, אלא וודאי החרפות וזוועות הם להמלך, אבל היאך אפשר דבמקום היכל המלך במקום האוש"ק ב"ה יבא אחד לצורת את המלך, ע"כ בהכרח צריכין לפרש החרפות וזוועות הללו לכבוד המלך, ולבסוף דייקו ע"י החלל הפנוי ע"י החרפות וזוועות של העולם יתגלה יותר כבוד המלך.

גם במקום החלל הפנוי בודאי גם שם נמצא השי"ת

הרי כי בשורש הבריאה במקום החלל הפנוי, נתגלה סוד גדול, כי גם במקום שנראה כלילו אין שם אור הא"ס ב"ה, המלכות הוא בתכסייא ולילו נראה המלוכה של הקב"ה, בודאי גם שם נמצא השי"ת ובסוף יתגלה היאך שכל זה הכיא כבוד להשי"ת. דזהו דבר פשוט מאד שכל יהודי יכול למצוא השי"ת ע"י אור הקו ע"י התורה ומצוות, אבל כאן נתחדש דגם בתוך הילוס הקו והבריאה, גם כשמרגישים הרגשה של רעב וצמאון, וגם כשים חרפות וזוועות וגרועה כלילו כל הבריאה הוא מקום ריק מאור ולחלוחיות, בודאי גם שם יכולין למצוא השי"ת.

התחזקות לאדם שנכנס למקום החלל הפנוי

דברים הללו נוגעים מאד למעשה לכל אדם שנפל מהקו מקיום התורה ומצוות ונתרחק מאד מהשי"ת, ונכנס לתוך מקום החלל הפנוי ואינו רואה האור של השי"ת. ראשית כל יכול לקבל מזה התחזקות גדול, שיכולים למצוא הקב"ה גם במקום החלל הפנוי והילוס הבריאה, דאפי' בהסתרה בודאי גם שם נמצא השי"ת, וגם הדברים הרעים מביאים כבוד המלך.

להכיר הסתירה שהקב"ה קרוב להבריאה ורחוק מן הבריאה

גם צריך להכיר היטב הסתירה שנמצא מהחלל הפנוי, הסתירה אין אפיקורסות לזוזות כוזבות, ולייצב היטב הסתירה כדי שלא יפול מ"ו לתוך טעות. דאדם הנמצא בהילוס הבריאה עלול מאד להגיע לאפיקורסות או להיפך ליפול לתוך זוזות כוזבות כנ"ל, לכן צריך להבין השורש מהיכן הם באים, ועי"ז יכיר כי שניהם הם אמת,

האפיקורסות אמת במקצת ואמונות כוזבות אמת במקצת. דהיינו מצד אחד עליו להכיר ולהבין שהקב"ה הוא עילת כל העילות רחוק מן הגבריאה ודברים גשמיים, ולהכיר שיש אלו הפנוי בין העורף והנברת, יש חילוק בין האני לעפיך, ולא לגשמו חלילה כמו האמונות כוזבות, כמו שעושין מגשים גזמינו, שהם מדברים כפשט שהקב"ה אוהב כל יהודי ואפי' יהודי החוטא הוא קרוב אצל להשי"ת, והם מושגים שהם כאבדים כביכול עם השי"ת.

אבל מצד אחר צריך ליזהר שלא יפול לתוך אפיקורסות גמורה האומרים שהקב"ה אינו נמצא כלל בתוך הבריאה, אלא עליו להכיר שאין שום מקום שאינו נמצא שם השי"ת, וא"כ גם בתוך הרע והחטא בודאי יש השי"ת. וזהו אין ויש בידוע, כמו"כ רבינו (תורה ס"ד תורה ס') שהכלל הפנוי א"א להבין ולהשיג וכו' כי צריך לומר גו ב' הפכים יש ואין' מצד אחד הוא פנוי מכלכות, אבל בחמת לחמיתו בודאי גם שם יש מלכות'.

כשמיישבים הסתירה אזי מגיעים להממוצע שהכל מביא כבוד להמלך

והנה האפיקורסות ואמונות כוזבות גרים, מחמת שאינם יכולים להבין איזשם דברים גבוהים שא"א להבינם ולהשיגם, לכן כדי שלא ליפול לתוך אפיקורסות או אמונות כוזבות צריכין לדעת, שאין היכולת נתן אדם להבין דרכי השי"ת, הקב"ה הוא למעלה משכלינו והשגותינו ולית מחשבה תפיסה ביה כלל, וברגע שמכירים את זה אזי יכולין להבין האין ויש בידוד, דודאי מלא כל הארץ כבודו, והקב"ה נמצא בכל מקום אפי' בתוך הרע והקליפה, אבל מ"מ אין זה הקב"ה בעצמו, כי הקב"ה בעצמו קדוש ונבדל רחוק מן הבריאה.

נמצא כי ע"י הסתירה אין אפיקורסות ואמונות כוזבות, אזי יוצא מזה הממוצע המייצב הסתירה, דהיינו שא"א להבין כלל ולהשיג דרכי השי"ת. והנה אחרי שמכיר שאינו יכול להשיג הקב"ה, יוצא מזה הקול השלישי לכל המרפות ובזיונות יכולים להביא כבוד להקב"ה. כי הנה כל זמן שנמצאים בתוך ישוב הבריאה למטה מן הקו, ורואין חור הקו המאיר בתוך הבריאה, אזי רואה שיש מהלך ושדר ותכלית בזה העולם, יש שדר עבודה של קיום תורה ומצות [שהם שייכים לחור הקו], וא"כ הקליפה ושטרא אחרא שאינם הולכין על מהלך הזה צריכין לעקור ולבטלם, אבל אם נכנסים לתוך מקום החלל הפנוי שהוא קודם המצמת הקו, דהיינו למעלה מן כל המהלך ושדר של קיום התורה ומצות, וא"כ אין מציאים כלל לאיזה צורך רוצה הקב"ה כל הבריאה, ואיזה תכלית יש להקב"ה מן האדם אפי' כשמקיים התורה ומצות, אלא ודאי מוכרח שהכל הוא למעלה מן הדעת שא"א לשכל האדם להשיגם, וכיון שכן אזי כמו שהתורה ומצות מביאים כבוד להשי"ת אע"פ שא"א להשיג היאך, כמו"כ כל הכוחות של הסט"א והקליפה מביאין כבוד להמלך אע"פ שאין אני יכול להשיג את זה, נמצא כי אפי'

הנזיונות וחרפות ובושות מביאים ג"כ כבוד המלך.

וזהו סוד תיקון חימוד של הקב"ה, לגלות חיתן של כל הבריאה כולו מביא כבוד להקב"ה, אפי' החרפות ובזיונות שיש בעולם מביאים כבוד להמלך, אלי רשעון ואלי תמרון הקב"ה התחיל הבריאה והוא יגמור הבריאה, שכל דבר שנעשה בעולם מביא כבוד להמלך.

וזהו סוד התפלה החמיתי, להגדיל את הקב"ה כי לדקות ה' עשה (דברים ל"ג כ"ו) על כל דבר שמתרחש בזה העולם, מכיון שאני מכיר שיש חלק הפנוי בינו לבין המוע"ס, ובודאי הקב"ה יודע מה שעושה, אלא שהוא בלתי השגה להנבראים, ובחמת גם כל החרפות ובזיונות שמביא על האדם מביאים כבוד להמלך.

להשביע הרעב ע"י שירה וזמרה המקשרו לה'

והנה האדם הנ"ל שיש לו כלי של רעב ומשתוקק ומבקש למעלה הקב"ה, ואינו יכול להשביע הרעב הזה אפי' ע"י אור הקו, ואינו מקבל שביעה מכל התורה ומצות. העצה לזה הוא ליכנס לתוך החלל הפנוי ולעשות שירות ותשבחות להקב"ה, וזהו השירה וזמרה שכתב רבינו ז"ל בתורה ס"ד, שירת הלב, השירה הפרטי שיש לכל יהודי להקב"ה, שירה של געגועים, שירה של תשוקה, השיר המקשרו לשורשו ומדבק את עצמו עם אור הע"ס ד"ה, נמצע שהשירה הזאת הוא למעלה מן אור הקו מהתורה ומצות שיש בעולם, וזהו שירת דוד המלך בכל ספר התהלים, שבקש למעוך את הקב"ה, ומצא את הקב"ה בתוך החלל הפנוי ע"י השירה וזמרה.

הדביקות ע"י החלל הפנוי

הרי שיש נקודה של חלל הפנוי בתוך כל אדם, שעל ידו יכול האדם להתקשר עצמו עם הקב"ה, ע"י הרעב ותשוקה ושירה וזמרה. ג"כ מצאנו למידין דכמו שיש לאדם קשר עם הקב"ה ע"י שלשה חלקי הקו, וזהו ע"י העושר גבור וחכם מלך הקדושה כמו שנתבאר לעיל, כמו"כ יש לאדם קשר ע"י החלל הפנוי, וזהו פי' הכתוב (ירמי' כ"ט) כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל ויודע אותי, שעל ידי ידיעת הקב"ה מתקשרים עמו.

[ג]

ג' סתירות בשלשה חלקי הקו

אחרי שבירנו ג' סתירות העליונים, והם הסתירות שיש למעלה מן הבריאה, הסתירה הע' ממך מאוע"ם ד"ה, והסתירה השניה ממך מהמלוס וחלל הפנוי, וגם לבאר השלשה סתירות שהם במדריגה למטה מהם, הסתירות שהם מלד הבריאה, וזהו הסתירות שיש בענין התהוות הבריאה והנהגת הבריאה, שסתירות הללו נמשכים מהקו, שעל ידי הקו מהווה הקב"ה את הבריאה ומנהיג כל הבריאה, והקו כלול מצני הפכיים קו ימין וקו שמאל, נמצא כי מהקו ממך כל השלשות וסתירות שיש בעולם

התהוות הבריאה ובעיון הנהגת הבריאה.

והנה הקו נחלק לשלשה חלקים, חלק העליונה הוא חכמה ובינה, חלק השני הוא חסד וגבורה, וחלק השלישי הוא נצח והוד, ושלשה חלקים הללו הם שייכים להשלשה הספירות של חכם וחס, עושר ועוני, גבור וחלש, ובזה יתבאר היטב גדלה מציאות שלשה הפכיים הללו מלד הקב"ה.

האם נתהווה הבריאה בבחינת חכם או בבחינת תם

יש לחקור בשורש התהוות הבריאה, בזיזה מופן היה התהוות הבריאה בבחינת חכם או בבחינת תם, דהיינו האם נתהווה הבריאה בדרך כלל, שאור הא"ס נכנס בתוך הבריאה בדרך כלל, וכל הבריאה כולו מוקף מאור אין סוף ב"ה, כדרך החכם המקיף המושכל בשכלו בדרך כלל, שרואה היטב שכל הפרטים בחיי מקוטב אחד וכולם מוליכין לקוטב אחד, ולפי זה נמצא דכללות הבריאה הוא מלקות ממש.

או התהוות הבריאה היה בדרך פרט, שהקב"ה נמשך את האור ונכנס לתוך הרבה גבולים ופרטים, שלא שכל פרט ופרט מהבריאה יש בתוכו חיות מאור מלקי הממית ומהווה לותו, וזהו בחינת חיי תם הרואה כל פרט עומד בפני עצמו, ואינו יכול להקיף כל הפרטים ביחד.

סתירה זו היינו הסתירה שיש בין קובב כל עלמין לממלא כל עלמין, קובב כל עלמין פירושו, שכל הבריאה כולו מלא ממש מאלקות בדרך כלל, אני הוי"ה לא שניתי (מלאכי ג' ו'), כמו קודם הבריאה היה הכל אור אין סוף ב"ה, כמו"כ אחרי הבריאה עדיין הכל אוא"ס ב"ה, את השמים ואת הארץ אני מלא (ירמי' כ"ג כ"ד) ממש, דאור אין סוף ב"ה לא נתצמצם כלל לתוך פרטים, אלא הכל הוא נקודה אחד שלא אור. ממלא כל עלמין פירושו, שאור אין סוף ב"ה ממיה ומהווה כל הבריאה, אבל מ"מ יש מציאות של בריאה וגיזו הפרטים, אלא שהאור אין סוף ב"ה נתצמצם ונכנס לתוך גבול ופרט.

סתירה זו נמשך מחלק הראשון של הקו חכמה ובינה

סתירה זו נמשך מחלק העליונה של הקו, הסתירה שיש בין חכמה לבינה, דמדת החכמה ובינה שייכים לענין התהוות הבריאה. דהיינו האם נתהווה הבריאה בבחינת החכמה, כמו"כ (תהלים ק"ד כ"ד) כולם בחכמה עשית, וכל הבריאה כולו מלא עם חכמתו יתברך, אלא שהקב"ה סובב כל עלמין והכל הוא מלקות ואור א"ס. או לא, התהוות הבריאה היה בבחינת הבינה כמו"כ (ישעי' מ' י"ב) מי מדד בשעלו מים [מי מרמז למדת הבינה][יב], ובינה מכנים אור החכמה לתוך פרטים, שאור הא"ס נתלבש בתוך כלים וגבולים בכל עולם ועולם כפום שעוריה דיליה, אלא שהקב"ה רק ממלא כל עלמין ויש התחלקות הפרט.

יב) עיין ריש מבוא שערים.

הבעל התניא עסק לגלות הסתירה בין החכם לתם

הבעל התניא זי"ע היה מרכזה לסתירה זו בין החכם לתם, לכן המריך לדבר ולבאר מהסתירה שיש בין חכמה לבינה הסתירה בין סובב לממלא, ובהרבה מאמרים בחב"ד מתריכים לבאר היאך שכל הבריאה כולו הוא מלקות ממש. ומלד השני יש עסק גדול בחב"ד מהפרט, היאך המלקות נמצא בכל פרט ופרט, והקב"ה מחיה ומהווה כל הבריאה כולו.

עפי"ז מובן היטב מה דכתב ספרי חב"ד מדברים מעניני גלות הגורל, בזיזה חופן היה התהוות העולם, והיאך הקב"ה מחיה כל הבריאה, וכמעט שאין מוזכים בספריהם לבאר ענין הנהגת העולם, דהיינו בזיזה מדה מנהיג הקב"ה את העולם, וזהו משום דבחב"ד עסקו בסתירה העליונה הסתירה בין חכמה לבינה, דזהו השורש להתהוות העולם ולא לענין הנהגת העולם.

התבוננות בדרך כלל או בדרך פרט

ובן דרך העבודה מלד המדס יש סתירה זו, האם לעשות התבוננות בבחינת חכם בדרך כלל, או בבחינת תם בדרך פרט, דהיינו האם העיקר הוא הידיעה הכללית שכל הבריאה כולו הוא מלקות ממש, וזהו עבודת החכמה על דרכו של הפרי הארץ[ג], שמכיר היאך שהכל הוא בחינת אין ושוכח מכל הפרטים כלים וגשמיים. או לריכין לעבוד בדרך הבינה, להתבונן היטב בכל פרט ופרט שיש בבריאה, היאך שיש בתוכו חיות מלקי המהווה מוחו ומחיה מוחו, ומכח זה להגיע אל הכלל שיש אוא"ס ב"ה הסובב כל עלמין.

ולזה כתב המדמו"ר המאמעי (עיין שער היחוד אות ד' ז' ח' ובלקוטי ביאוריס שם) שלריך לעשות שניהם, כמוא"כ בזוהר (בראשית דף י"ב ע"ב) על הכתוב (דברים ד' ל"ט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי"ה הוא האלקים וגו', שכל אדם לריך למנדע דהוי"ה הוא האלקים, דהיינו בבחינת הוי"ה בדרך כלל שהקב"ה סובב כל עלמין, ובכלליות כל העולם הוא מלקות ממש. אבל מ"מ לא שגי בזה לעל דרך זה בקל יכול להטעות את עלמו, אלא לריכין לעשות התבוננות גם בבחינת מלקים בדרך פרט, להתבונן בפרטיות היאך שהקב"ה ממלא בכל פרט, ובדרך הזה יתפעל בשמחה, [וזהו ענין מריכות התפלה עם התבוננות שהיה בחב"ד]. ועל זה מסיים הכתוב אין עוד, כי לייקא ע"י שעושים התבוננות על ג' אופנים, אזי יוצא האין עוד מלבדו מהותו ועלמותו שלמעלה מן הכלל ופרט.

[ד]

האם הקב"ה מנהיג את העולם במדת העשירות או במדת העניות

יג) הבעל התניא החזיק עצמו לתלמידו של הפרי הארץ.

בד מעיינים היטב היאך שהקב"ה מנהיג את הבריאה, נופל זה תקירה גדולה, האם מנהיג הקב"ה את העולם במדת העצירות או במדת העניות, דהיינו האם מנהיג הקב"ה את העולם במדה כנגד מדה, איש משפון מדיוק על מעשי האדם ותחבולותיו, והקב"ה מדקדק מאד על כל הנברים כחוט השערה, כדרך העני המי עם משפון ודקדוק הדין, ואם האדם עובד את הבורא ומקיים מצותיו מזי מקבל שכר, ואם ח"ו עושה עבירות מגיעים לו עונשים על זה, וזהו כעין משא ומתן עם האדם, וכדרך העני העוסק במשא ומתן כנ"ל (בחלק ג').

או להיפך הקב"ה מנהיג את העולם במדת חסדו וטובו, הקב"ה משפיע שפע גדול בלי גבול לכל הנברים, בלי שידקדק על האדם אם ראוי לכך או לא, כמוש"כ (תהלים קל"ו ד') לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו, ומנותי את משר מחון מע"פ שמינו הגון (ברכות דף ז' ע"ב), וזהו כדרך העושר המשפיע בהרחבה בלי למנומים ודקדוק הדין, וגם יכול לוותר לאדם שמינו ראוי לקבל ההשפעה, וזהו כעין ביטול המשא ומתן שאין צריכין לעשות מלאכה, על כן נותן הקב"ה קורבה לכל הנברים אף כשאין עובד אותו.

סתירה זו נמשך מחלק השני של הקו הסתירה בין מדת החסד למדת הגבורה

סתירה זו נמשך מהסתירה שיש בין מדת האסד למדת הגבורה, שזהו חלקו השני של הקו, ומדת הלבו שייכים לענין הנהגת הבריאה, שעל ידי מנהיג הקב"ה את הבריאה, פעם מנהיגו במדת האסד פעם במדת הגבורה.

סתירה זו שורשה מחלקו השני של הקו, כי סתירה זו בענין הנהגת הבריאה הוא למטה במדריגה מהסתירה הרשומה בשיזה מופן היה התהוות העולם, כי קודם צריכין לברוא העולם ומש"כ יכולים להנהיגו, וכמו שקדמה בזמן כך קדמה גם במעלה.

רוב תלמידי בעל שם עסקו לגלות הסתירה בין העושר לעני

בסתירה הזו עוסקים רוב ספרי תלמידי בעל שם טוב, שהם היו מרכבה למדת האסד או גבורה, על כן עסקו בדבר הזה בשיזה מדה מנהיג הקב"ה את הבריאה, האם הקב"ה מתנהג עלמו במדת האהבה [חסד] או במדת הירלה [גבורה]. כגון הספר הק' קדושת לוי המדבר הרבה מענין אהבת ישרלל שהקב"ה מוהב כל יהודי.

[ה]

האם הקב"ה הוא כגבור בזה העולם או כגר

השאלה התמימית הוא הסתירה בין הגבור להחלם, האם הקב"ה בזה העולם הרי הוא כגבור, כמו שהגבור מינו מניח לנפשו שום דבר מתחת ידו, כן כל הבריאה כולה נמצא תחת ידו של הקב"ה, וכל מה שמתרחש ונעשה בזה העולם נעשה ע"י

הקב"ה. או לא, הקב"ה הוא כמו גר בעולם הזה[יד], הקב"ה מסר ההנהגה לתחתונים, שיעשו דברים שיועלים מתחת ידו ומניח לבני אדם לעשות דברים בעצמם.

סתירה זו הוא הסתירה בין ידיעה לבחירה, בחירה פירושו שיש כח ביד הנבראים לעשות כרצונם, וכביכול אין הקב"ה יכול להגיע לכל מה שרוצה, נמצא שהקב"ה כביכול הוא כגר בזה העולם. ידיעה פירושו שהקב"ה מנהיג את כל העולם והכל נעשה על ידו, ואין שום כח ביד האדם לעשות שיהי דבר, נמצא שהקב"ה הוא כגבור בזה העולם.

ועוד פירוש מונח בענין הידיעה, לכאורה יגמור הקב"ה, הקב"ה ינהג את כל העולם שיהא בפועל תחת ידו, שכל אחד יכיר כי הכל מתנהג ע"י הקב"ה בעצמו. ודבר זה שייך ג"כ לענין הגבור, כי הגבור יכול לנצח את כולם ולכובשם תחת ידו.

סתירה זו נמשך מחלק התחתון של הקו

סתירה זו נמשך מחלק התחתונה של הקו, הסתירה בין מדת הנצח למדת ההוד, כי סתירה זו הוא מדריגה יותר תחתונה משלמה הקדמה, כי השלמה הקדמה היתה בחיזה מופן מנהיג הקב"ה את העולם במדת הענוית או במדת העשירות, דהיינו שזה דבר פשוט שהקב"ה מנהיג את העולם, שלא הספק הוא בחיזה מופן ומדה מנהיגו, משא"כ שלמה זו הוא אם רק הקב"ה מנהיג את העולם, או שמניח להנבראים שהם יעשו דבר ע"י עצמם.

הדברי חיים עסק לגלות הסתירה בין ידיעה לבחירה

והנה הצמח"ער רב ז"ע היה מרבה לענין הגבור של הקב"ה, לכן בכל ימיו לחם מלחמת ה' בתוקף ועוז, לכוף כל העולם תחת יד הקב"ה. ועפי"ז מובן היטב למה בספרו הק' דברי חיים עוסק הרבה כמעט בכל שבוע בענין הסתירה בין ידיעה לבחירה, כי סתירה זו שייך לענין הגבור וחלש, וגילה לנו בצמח הקב"ה הוא הגבור, וזהו סוד הידיעה שהכל נעשה ע"י הקב"ה בעצמו, והוא יכול לגמור הכל, ולא כמו שנראה בעינינו שיש בחירה, ויכולים לעשות בחופן שונה מידיעת הקב"ה.

תמצית הג' סתירות

היוצא לנו מזה שהקו כלול משלשה הפכיים, חכם וחסר, עושר ועני, גבור וחלש, וזהו השלשה סתירות שיש מצד הבריאה, ג' החסר נתהווה הבריאה במדת החכמה, והקב"ה סובב כל עלמין, או נתהווה הבריאה במדת העושר, והקב"ה ממלא כל עלמין. ג' החסר מנהיג הקב"ה את הבריאה בעושר, ומשפיע במדת החסד בלי לקדוק הדין, או הקב"ה מנהיג את הבריאה בעני, שמדקדק במדת הגבורה. ג' החסר הקב"ה כגבור בזה העולם, שהקב"ה יודע ועושה הכל במדת

יד) עיין דגל מחנה אפרים פרשת וישב ד"ה עוד ירמוז וישב יעקב.

הגלח, אז הקב"ה הוא כגר בזה העולם, שיש כח הבחירה ביד האדם.

הרי כי ג' הפכיים הללו שייכים ג"כ לגבי הקב"ה, וזהו פי' הכתוב (ירמי' ט' כ"ג כ"ג) אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עושר בעשרו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי, שאל יקח האדם ג' כוחות של עושר גבור וחכם לעורכו, אלא יכיר שעיקר כוחות הללו שייכים להקב"ה.

עקודים נקודים, תוהו ותיקון, כלים דאצילות וכלים דבי"ע, שייכים לג' סתירות הללו

ונראה כי השלשה מדריגות שהיה בסדר השתלשלות העולמות (כמבואר בע"ח), שייכים ג"כ לג' הפכיים הללו. ג' עולם העקודים ועולם הנקודים זה שייך להסתירה בין החכם לחכם, כי בעולם העקודים עקוד הכל בכלי אחד, וזהו כדרך החכם שיכול להקיף כל הפרטים ביחד ורואה היאך שהכל מביא לקוטב אחד, ובעולם הנקודים היה הרבה כלים, וזהו כדרך החכם הרואה מול עיניו הרבה פרטים, ולכן בעולם הנקודים נעשה כל ענין הסבירה ותיקון כיון שהיה חסר אור החכמה, משא"כ בעולם העקודים לא נעשה הסבירה כיון שהיה בו אור החכמה כמוש"כ (מיוב ד' כ"ח) ימותו ולא בחכמה.

ב' התורות דתוהו ותורות דתיקון שייכים להסתירה בין העושר לעני, כי בעולם התיקון יש התלבשות שכל אחד כלול בחבירו, וזהו כדרך העושר שיש לו מחשבות כמבואר לעיל (בחלק ג'). משא"כ בעולם התוהו כל אחד הוא בפירוד ובימודים, וזהו כדרך העני שאין לו המחשבות.

ג' הגפק"מ בין כלים דתיקונים לכלים דבי"ע זהו הסתירה בין הגבור להחלש, כי הכלים דתיקונים מיהו וגרמוהי חד בהון (תיקוני זוהר דף ג' ע"ב), מ"כ עדיין רואין שם הנהגת הקב"ה, אבל בכלים דבי"ע שם כבר נרשם כמילו הקב"ה הוא כמו גר, כמילו יש כלים שמינם תחת יד הקב"ה.

תורת
הנפש

סבלנות ואהבה

בפרקים הקודמים הארכנו לבאר, איך שיש חלק ניכר בתוך מערכת האדם הנקרא הרגש רע, שהוא מרגיש את עצמו שונה, פחות מאחרים, וחוסר שויות. ותחושה זו הוא עצם מעצמיו ואי אפשר להתנתק ממנה ולהעלים עין מזה, ולא יועיל שום דבר בעולם להרוס ההרגשים רעים, שנולד עמם בתולדה.

עכשיו שכבר הכרנו ומצאנו הרגש הרע, ישאל השואל, נו, אני יודע כבר שיש לי חיסרון זה, וקיבלתי אותה באהבה, אבל אחרי ככלות הכל מה עלי לעשות? האמנם איני משקר בעצמי ואני מכיר בהמציאות כמות שהוא, אבל למעשה היסורים גוברים עלי בתוקף גדול, כל היום וכל הלילה אני רץ כמטורף למצוא מרגוע לנפשי האומללה המדוכה במכאובים, ועד הלום לפחות היה לי כמה מיני מהלכים [בדוים] לכסות את עצמי ולטשטש מוחי בכל מיני דמיונות איך שאוכל לשלוט על חיי, ולהגיע למקום שההרגשים רעים לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב לעולם. אבל כשאתה אומר לי שלא יועיל כלום לעקרם (כמו שעינינו תחזינה מישרים...), האם יש מכאוב כמכאובי? הלא אני מרגיש כזבוב חלש בין פטיש לסדין, בלי שום מהלך, קרח מכאן וקרח מכאן, הדמיונות נמוגו והתקוה על חיים מתוקים עמה נתפזרו.

במצב זה יש מי שיחליט בדעתו, - כשמשא כבידה של יאוש ומרה שחורה מקשקש בו - אין לי עוד שום סיכוי להיקרא מוצלח בעולם הרגיל, אם כן למה לי לטרוח למצוא חן העולם הלכתחילה, אפשוט המסווה ואתחיל לחיות בלי שום עול ואחריות, הלא ממילא איני מסוגל לקבל עלי עול החיים, אם כן אבחור לעצמי חיים של שלום ושלוה, ואתנהג כמשוגע, אתפשט עצמי עד הסוף, ואעשה כל מה שלבי חפץ, ולא יהיה לשום אחד טענות עלי, הלא איני איש רגיל, אני משוגע! ועל איש משוגע

אין שום קשיות ותביעות.

אבל באמת לאמיתו לא כן הוא פני הדברים, ואין צריכים להיות איש משוגע ומוזר כדי לזכות לחיים של אור ושביעה פנימית, בחירות הדעת והתפשטות הנפש. ואלו שהחליטו ככה אינו אלא משום שפסקו בהכרת ההעדר ולא המשיכו לשלב הבא לטפל עם ההרגשים רעים, ואין הכי נמי אם פוסקים כאן ולא הולכים הלאה יכולים ליפול ליואש גדול ועקמימיות הנפש.

במאמר הבא נבאר המהלך איך לגשת אל עצמינו אחר שכבר הכרנו שיש לנו הרגשים רעים, ונלך מחיל אל חיל מה לעשות עם ההרגשים גופא אחר שנתגלה ואיך להתמודד עמהם.

שלב הראשון: הפרדת הגברא מהחפצא.

שלב הראשון הוא בירור במח להפריד הגברא מהחפצא, והיינו: דבכל מקרה שאיש נקלע למצב שהוא מרגיש נחיתות ושפלות, לראשונה עליו להאזין לקולו הפנימי של ההרגשה, ולברר מהו האותיות של ההרגשה, ומהו אומר אליו, האם הוא פוסל את כל האדם, 'הגברא', או רק איזה ענין פרטי, שנכנותו 'החפצא'.

כל אדם ובפרט הבעל נפש נתברך בכישרון מיוחד משמים שיכול לירד לעומק נשמתו ולהיות מבין ומאזין בקול תרועת נפשו, ולסדר את עצמו קצת להבין מה מתרחש בקרבו. כשמרגיש רע, חוסר אונים, וכבידות הגוף והנפש. בקצת הרגילות יכול לפתח הכח הטמון בתוכו, לשמוע קולו הפנימי שמתחת ההרגש.

ובשלב זה נשתמש בכח נפלא זו להתרגל לנתח צעקות הנפש, ולחקור מהו תוכן הפסול של ההרגשה, אם הוא פוסל את כל האדם, או רק מתאנח על איזה חיסרון פרטי, ולא הכלל כולו יצא.

אחד מהסימנים המובהקים לברר אם אני נמצא תחת השפעתו של הרגש רע, או באמת יש דברים בגו, הוא לשאול את עצמינו מה אני מרגיש עתה? אם שאני בעצם לא טוב, תמיד, לעולם. זהו סימן מובהק שאינו אלא הרגשיי ואין לו שום קשר עם המציאות. אבל אם רק פוסל או מעורר מוסר על איזה פרט שאיני מוכשר או שאני צריך תיקון בתחום זה, אין זה בכלל הרגש רע, רק מוסר אמיתי שבריא לכל אדם להכיר את מקומו הנכון ולידע על מה אני מוכשר, ומה הם הדברים שאני צריך לתקן.

אין אנו אומרים שאין מציאות של חסרונות אמיתיים וכל חיסרון אינו רק הרגש של חיסרון, דזהו דמיון שוא, דאין שום אחד שיש לו כל המעלות והכישרונות, קול ערב, כתב יד נאה, כח הדיבור, כח החידוש, וכו' וכו'. אלא לכל אחד בוודאי יש מעלות וחסרונות. אבל הנפק"מ הוא אם אני מרגיש דמחמת חיסרון זה איני שוה כלום, או פשוט אני מכיר שיש לי חיסרון פרטי זה, ואין הכי נמי שכואב לי שנתגלה לי חולשה זו עכשיו, [שבאמת הייתי רוצה להיות מוכשר גם בשטח זה] אבל אין כאן זמר

של יאוש והכחשת עצם מציאותי כבן אדם. אלא אני בן אדם חשוב, ואני מוכשר בזה וזה וזה, אבל בזה וזה וזה איני מוכשר, ואין בזה שום בושה או פחיתת הכבוד.

ננקוט דוגמה אחד מני אלף מהחיים הפשוטים, להמחשת הדבר:

הבעל נפש זעליג נקלע למצב דחוק, אתמול באחצ"ה קיבל התראה סופית שאם לא ישלם עד 72 שעה הסכום של אלף דאלע"ד יפסיקו מערכת העלעקטע"ר מביתו. מצבו דחוק ואין בידו לפורטה אפילו שוה פרוטה. מחשבותיו סוערים לטכס עצה, בונה עולמות ומחריבן עד שפתאום נפל לו רעיון במחשבתו שיצלצל למכירו ברוך - בעה"ב נכבד ועתיר נכסים - לבקש ממנו הלואה של אלף דאלער לזמן מסיום.

בידים רעודות מדחיק על הכפתורים של הטעלעפאון וקול הצלצל נפסק קצת כאומר שהוא טרוד עם איש אחר על קו השני... אחר כמה דקות הוא משתדל עוה"פ לקרוא לברוך ולמזלו הטוב הוא עונה, זעליג מתחזק בקרבו וחונק הפחדים והבושות, ובקול נעים מתחיל לשוח בנעימות עם ברוך על דא ועל הא, ובתוכיותו מתמה ואינו יודע בדיוק איך להוציא מפיו שאלתו ובקשתו, מכותלי קולו שומע שאינו מעוניין עכשיו לשיחות חברים חסרי תוכן, הלא הוא טרוד בעולם המסחר הגדול... ואכן אחר כמה דקות ברוך מפסיקו ושואלו ישר; 'למה צילצלת אותי, אני יכול לעזור לך במשהו?'... זעליג מרגיש שלבו נמס בקרבו, אבל אינו יכול חלילה להראות חלישתו, ועונה כמי שכפאו שד במהירות 'לא רצית משהו מיוחד רק יש לי איזה ענין שאני צריך קצת הלוואה ל...' 'דידי היקר ראשי בל עימי עכשיו תקרא אותי בלילה אחר שעות העבודה ונראה אם שייך, הצלחה רבה'. עונה לו ברוך בלי שיתן לו האפשריות לסיים דבריו...

זעליג חוזר לבית המדרש להסיח דעתו קצת, לומד ואומר תהלים, ומזמן לזמן נותן הבטה מהירה על המורה שעות לבדוק כמה זמן כבר עבר... ממתין וממתין עד שהגיע זמן תפילת מנחה, ומחליט שילך להתפלל לבית המדרש הגדול בשעת שברוך מתפלל מנחה וימתין עליו שמה, וימציא את עצמו אליו בדרך אגב אולי יצליח.

הולך לביהמ"ד ואחר שעה קצרה מבחין שברוך מתפלל מנחה בחדר הסמוך, זעליג מסתובב אנה ואנה כדי שיפגוש בו, ברוך מסיים תפילתו ומכוון פסיעותיו לצאת, יוצא להפרוזדור ועיניהם נפגשים... אבל לפלא ברוך ממשיך לילך במהירות כאילו לא ראה אותו,

לבו של זעלי״ג נתמוטט ורואה איך שברוך חטף כל הענין, ועושה את עצמו כאילו לא היה כלום, מתבייש מאוד ופניו נתאדמים, כבר רוצה להתייאש, אבל מצבו דחוק ומתחזק וקורא לברוך 'ברוך איני רוצה להפריע אותך, אבל אנו יכולים לדבר עכשיו?' ברוך חוזר לאחוריו ועונה במהירות כשעיניו להדלת 'אה אין לי פנאי עתה, נא תצלצל אותי אחר מעריב', וקול דפיקת הדלת נשמע...

זעלי״ג מרגיש איום, לבו יורד מטה מטה, הרגשים רעים מציפים אותו עד שנטבע בים הגדול של רגשי שפלות ופחיתות, צועק על עצמו; תמיד זה קורה לי, עני ולא יוצלח ופגע וחסר חן כולם ביחד. בלבו משתדל להוכיח לעצמו שבאמת ברוך לא חטף כלל וכלל שהוא המתין עליו, ואפילו אם תמצא לומר שאכן עמד על זה סוף כל סוף הוא אינו ממשפחת ראטשילד, אביו ר' יצחק הוא עני הגון ושלימזל מפורסם, ומה בזה שלאחרונה הזריח עליו השמש זכור אזכור כשהוא היה חלק מאתנו... ובכלל לכל אחד יכול לקרות שיצטרך להלוואה ואינו סוף העולם. אבל אינו מצליח להשתיק סערות רוחו, הרגשיו הרעים עדיין מקשקש בו וכמה שרוצה להשתיקו ולהסיח דעתו אינו מצליח.

בלילה אחר מעריב צלצל לברוך, ולמזלו הטוב היה במצב טוב ושמע אליו ונעתר לבקשתו והפסיקו שיבוא למחר למשרדו ויתן לו הכסף. ולא סיים דבריו קודם שזירזו שיזכור להביא עימו שטר עם ערב יהיה מי שיהיה.

ב״ה הצרה עברה, אבל כל פעם שעולה לו בזיכרונו ענין זה או כשפוגש ברוך ביהמ״ד מתלווה עימו הרגש כאוב האומר לו: איזה שלימזל אני, איזה פגע, מטריד ומטריח אחרים תמיד, מתי אזכה גם אנכי להיות על צד השני מהמלוים לאחרים ולא להיות נצרך לבריות שחייו אינם חיים...

בואו ונתבונן לאור היסוד שיצקנו למעלה, להפריד הגברא מהחפצא וההרגש בין המציאות, ולראשונה נתמקד ונתרכז על העובדות היבשות ונראה איך שאיש יבש היה ניגש לדבר כזה.

איש יבש הינו אדם שבטבעו אינו טבוע ראשו ורובו בהרגשים, כח הדעת מובילו בכל דבר, ובשכל קר מנתח כל מקרה, ואינו נתפעל מדמיונות הפורחים באויר ואינו פוסק נפשו על בנינים הבנוים על הררים התלוים בשערה. הבר דעת הוא אדם יבש כפשוטו ממש, אין לו רצונות עזים לשום דבר, הולך לתומו בדרך ישר, קם בבוקר באותו שעה בכל יום חורף קיץ סתיו ואביב, לא משנה מזג האויר, ואין לו מצבי רוח, מסתכל על כל דבר מבחוץ ואינו מזדעז מכל דבר פעוט, (להבהרת

הדברים, אין אנו מרוממים איש כזה שזהו שיא הצלחה והמדריגה השאופה, אדרבה אדם שנברא בטבע כזאת גם כן צריך לעבוד על עצמו בזה העולם, אלא לצורך הענין אנו משתמשים במשקפיים דיליה כדי שנוכל קצת לרכוש הבטה חיצונית על נפשינו. הגם שאחר בירור ההרגשים באים בדרך ממילא למצב של איש יבש, אבל זהו ענין אחר לגמרי, ואין זה אומר ששורש הרע נשרש לגמרי ואין זה כמו האיש היבש ממש דאין לו תענוגים, ואכמ"ל).

כשהאיש היבש נקלע למצב בחיים שצריך ללוות ממון לאיזה סיבה נודעת לו, גישתו והרכזתו הוא על החפצא, אין הכי נמי שהוא טרוד למצוא עצה על הבעיה, ומה גם שאינו מרגיש טוב עבורו, אבל אינו מעורב פה המשא הכבידה של הרגשים, הפוסלים כל האדם, לחתום את עצמו כפגע ושלימזל, רק מטריד אותו איזה דבר חיצוני, וכשאחד סירב למלא בקשתו, הגם שמעיק לו אבל אין זה נותן חותם על עצמו שהוא משוגע או נחות דרגא שכל אחד מסרב לו.

אצל האיש היבש היה המעשה באופן פשוט כפשוטו ממש, אני צריך ללוות ממון לצורך מערכת העלעקטע"ר, ואין בכך כלום, לכל אדם יש זמנים קשים שאזי הוא מתקשה לסיים את החודש, ויכול להזניח לשלם להעלעקטע"ר, ומצטברים קצת חובות פה ושם, ואינו סוף העולם. ומה גם כשברוך לא ענה לו תיכף וסירב לדבר עימו באמצע היום לא מרגיש כ"כ מוכה ומושלח מזה, אני יכול להיות איש חשוב ביותר, ועכ"ז הוא טרוד בענין אחר יותר חשוב בעיניו, וכן הלאה לאורך כל הדרך, הוא אינו מחיוב לדבר עימי בביהמ"ד קודם שאכל ארוחות הערב, ומסתמא הוא סחוט אחר יום עמוס בעבודה וכן הלאה.

אבל זעליג הנ"ל הוא בעל נפש, ויש לו הרגש רע כללי מבטן ומלידה [ובתוספות מצבי החיים שהשפילו אותו שעוררו בו שורש נפשו של חיסרון וחסר ערך] וכבר קודם שצלצל לברוך כבר נמג לבו איך שיתייחס אליו, והאמין שצריך לרחמי שמים שיתייחסו אליו בכלל, ועובדה זו גופא שצריך עכשיו ללוות ממון כבר צעק עליו בקול רעש גדול; אינך שוה כלום! ולהכי אינך מצליח להסתדר בפרנסה נכונה. ואין שום אחד שרוצה ליתן לך משרה מכובדת, משום שמכירים אותך לשלימזל. ומה גם שהרגיש שהוא פגע ומטריד על אחרים בזה שמבקשם טובה, דהלא מי אני ומה חיי שפל ונבזה, איך יש לי החוצפה להרים ראשי להטריח אחרים? וכשברוך לא ענה בפעם הראשון תיכף עלה לו בלבו 'מסתמא אינו עונה משום שאוחז אותי לאפס', וכ"ש כשלא הסכים לשמוע בקולו באמצע טירדת היום, התחזק ונדלק עוה"פ הנר האדום שאינו מסודר ורק אליו אין לשום אחד סבלנות, וכן הלאה למשך כל הדרך רקד לפניו אותיות שחורות ומבהילות שאיימו לבלוע אותו ולהורידו חיים שאולה.

שלב הזה הינו בעצם רק בתור הקדמה לשלב השני, ותכלית ונקודת הדברים הוא דקודם שנכנסים לשלב הבא

איך להתמודד עם עצם ההרגש, מטילים ספק בכל הענין, על ידי שמברר בדעתו מהו תוכן ההרגש, אם על הגברא או רק על החפצא. ובהתבוננות זו מחליש קצת עוצמתו וחזקתו של ההרגש, דכשמטיל ספק דאפשר לומר שאינו קשור עם המציאות הזך, רק הם הרגשיו הרעים שנדלקו, בזה מקרר קצת ההתפעלות והאמונה שיש דברים בגו, ופותח שער בנפשו להכשירו לקבל לסבול עצם ההרגש, דכל זמן שמאמין שאכן הוא שפל ונבזה ולא הפריד החפצא מהגברא, אינו יכול ללכת הלאה, משום שלפי דעתו אין כאן מה לעשות דהלא אני באמת איש שפל ומה אתה רוצה ממנו? אבל אחר שהפנים והתחיל להבין בדעו ושכלו שיש מקום לומר דכל הבנין הגדול והנורא הנראה כל כך אמיתי בלבו, אין זה מוכרח ויכול להיות שעיניו הטעתו, ובפרט אם ישתמש בכלי הנפלא הזו לשמוע לקולו הפנימי ולהכיר מהו תוכן הצעקה, אם פוסל החפצא או הגברא, יוקל עליו להסתכל במבט מציאותי ביותר ויעשה כלי להתמודד עם היסורים באופן הנאה.

ונקודת הדברים הוא להטיל ספק בהרגשים, ולא להסתכל על הרגש כגילוי וראי' על המציאות, הרגש הוא סוף כל סוף רק הרגש ואין זה אומר שאכן ככה הוא המציאות. ונוסיף עוד דוגמה אחד, הרבה פעמים האדם משוכנע כל כך באמיתיות הרגשיו, ונוטל ראי' דהלא כמה פעמים הוא חושב שפלוני יצלצל אותו ולא עברו רגעים אחדים והוא מצלצלו. או שהוא יושב על הבא"ס וחושב מאדם פלוני, ופתאום הוא רואה שהוא עולה וניכנס אל הבא"ס, וכן הלאה כמה מיני משלים, שעל ידם מדמיין שיש ממשות בהרגשיו והם אמת לאמיתו, וכשהוא מרגיש שאחזים אותו לאפס, מסתמא הוא אמת עד הסוף.

אבל האמת הוא שעוברים במחו של אדם אלפי אלפים מחשבות בכל שעה, וכבר היה לעולמים אלף פעמים ויותר שחשב מאנשים ולא צלצלו אותו ולא פגע אותם, ורק אותם הפעמים היחידיים שאכן הצליח אותם הוא זוכר ובונה עולמות על הבל ודמיון כאילו כל הרגשיו הם תורת משה מסיני.

שלב השני:
תאהוב ותקבל את עצמך, עם הרגש החיסרון.

הקדמה

הבעל נפש שמדוכא ביסורים ובעיות שונות על כל פסיעה ופסיעה, מתאנח ומתברך בנפשו מתי אזכה לצאת מהתפיסה החשוך הזה, ולהתחיל 'לחיות' כפשוטו, נפשו קצה בחיים המרורים ואינו יכול לסבול את עצמו כמות שהוא, ועל כן רוצה למצוא מזור שירפא אותו מהר מהר.

אבל עלינו להבהיר דלאור דברינו בשלב הראשון יכול ליכנס בדמיון שבהבנת השכל גרידא יוכל ליכבוש עולמו הפרטי ולהדליק נרו על ידי שיבין בשכלו שאין שום הגיון ליסוריו והם רק 'הרגשיו' כיון שפוסל הגברא. אבל באמת אפילו אחרי כל אלה עדיין לא יפטר

מהצער כיון שיסוריו נובעים מלבו ולא ממוחו, ואי אפשר לרפאות הרגש על ידי שום חשבון וסברא שכלי, כיון שלא נגע לשרשו, וצריכים להתמקד על ההרגש גופא ולראות מהו תוכן ושורש היסורים.

ומה גם דבעלי נפש יקבלו בנקל יותר לרפאות את נפשם באיזה דבר שכלי וחכם, אבל כדי לזכות לרפואת הנפש באמת צריכים להשתמש לאיזה תקופה בכח התמימות, וליכנס לעולם ההרגש קצת, הגם שהוא קצת קשה לאנשים עמוקים, עכ"ז לתועלת הדברים טובה גדולה הוא לנפשו.

***

כשיסורים גוברים על האדם עיקר הצער הוא על עצם המציאות שיש לי צער. ההרגש הקשה של שפלות ונחיתות אינו כל כך קשה לסבול ויכולים לחיות עימו כשנותן לעצמו היתר והרחבה שמותר לי להכיל הרגשים רעים, אבל עיקר הצער הוא מהתלונה שיש לו על עצמו שאני בעל חיסרון ואיני בעל שלימות. וזה גופא שיש לי הרגש של חיסרון הוא סימן שאיני מן הישוב. דהלא שאר בני אדם יושבי תבל - לכאורה - אינם סובלים ואינם מזדעזים מכל דבר.

הגישה הנכונה להרגשים רעים הוא, לסבול את עצמו ולאהוב את עצמו עם כל החסרונות והבושות והבעיות המסובכות, ולהתיר לעצמו להרגיש פחות ושפל, ולהבין שיסורים אלו אינם אלא יסורי ואין להם סרך של אמת, אבל עם כל זה איני יכול להתנתק מהם לגמרי כיון שהם חלק ממנו ועצם מבשרי.

ונמחישו על ידי דוגמאות שונים:

אדם מתחרט מאוד מאוד על איזה ביטוי או דיבור שאמר לאחרים, ממש אוכל את עצמו למה לא יכולתי לשלוט על עצמי, אחד שאל אותי שאלה פשוטה אבל ונפגעתי מזה וחרגתי מבין שיני תשובה מקוטעת ותיכף נסתי ממנו שחשתי כנשפך בקיתון של שופכים. ואחר כך כשהרגיע את עצמו מתחרט ומתבייש מהתנהגותו. שורש הדברים הוא מחמת שלא קיבל את עצמו שאני בן אדם חשוב, ובן אדם פירושו שיש לו גם כן צד חלש, וכשנתעורר בי הרגשיי הרעים פורחים ממנו כל המוחין והבעלות להשיב כרגיל, משום שאני מרגיש צחוק ונבזה, ואני יכול להגיב באופן מוזר ולהתחמק מלדבר כמבוגר, ואיני נעשה בזה פחות שיש בי חיסרון זה, ואיני צריך לעשות שום ביטחון על להבא, אדרבה אי"ה למחר יכול להיות שיארה לי עוד הפעם ואגיב בדיוק כמו היום, ואין בזה כלום ואני יכול לסבול שיש לי חיסרון זה.

או לדוגמה: הוא הולך לחתונה של שאר בשרו, ועלי דרך הביתה הוא מצטער ומחשבן איך לא יכולתי להתנהג כראוי, כל פעם שאני הולך לשמחה ואני נפגש עם קרובי וידידיי הקרובים והרחוקים אני מרגיש איום, שואלים אותי מה אני עושה כהיום לפרנסה, ואני מרגיש שכל אחד מביט עלי כהלא יוצלח ופני נשתנה לכמה גוונים. אני רץ החוצה לעשן כשאני רואה אותו איש מכובד שאני

מרגיש כזבוב בנוכחיותו. אני נותן מזל טוב להמחותן ואני ממתין שהוא ישמח לקראתי עד מוות, אני מסתכל מן הצד מתי הוא הזמן הכי טוב לילך, אני מתקרב אליו ואני נותן לו את ידי והוא מעניק לי חיוך קל ומלחיץ ידי לרגע, ותיכף עובר לפניו איש אחר ורץ לקראתו ומשתעשע עימו בשמחה רבה עצומה, ואני מרגיש עוה"פ כמיותר וכמי שעושים לו טובה כשמתירים לו לבוא...

אחר החתונה אני מרגיש נורא, שפל ונבזה, אין לי שום שויות, כל יושבי תבל צוחקים ממנו... והעיקר אני מצטער ומאשים את עצמי, למה איני יכול לילך כאיש רגיל ולא ליפחוד ולהתגולל ביסורים??? אני רע! אני משוגע!

אבל ידוע תדע, שככה ברא אותך הקב"ה (לטובתך ולהנאתך) עם כל החסרונות האלו, ולדעתך נבראית כך כדאמר רבי יהושע בן לוי (ראש השנה דף י"א א.) כל מעשה בראשית נבראו לדעתן, נבראו לצביונם, ופירוש רש"י: לדעתם: שאלם אם חפצין להבראות ואמרו הן. בדיוק ככה הסכמת להיבראות, ותקבל את עצמך עם כל זה. וקודם שאתה הולך לשמחה תדע מראש שאולם השמחות הוא מקום מוכן לפרעניות בשבילך, ובעל כרחך יתהפכו מעיך, ואין זה שום בעיה, תסבול את נפשך ואל תלחום ואל תשתדל להיות משהו אחר ממה שאתה באמת.

וכן הוא בכל החולשות והמחלות, ובאמת צריכים מאמרים מיוחדים לעמוד על שורש כל דבר בפרטיות, אבל עכשיו נדבר מהכלל, שתחת כל דבר מונח איזה הרגש ומסר שהאדם אינו רוצה בה, וצריך לקבל אותו ההרגש השנוא ולהכניסו בכבוד הראוי. למשל אחד שיש לו פחדים (פאוביע"ס) שורש הדברים הוא משום שמרגיש שהוא אפס ממליא יכול להתרחש אליו דברים נוראים, ומחלות קשות. אבל העצה היועצה הוא לא ללחום נגד הפחד ולא להתפלפל עימו, רק לקבל שיש לי הרגש זו שאין לי זכות קיום, וזהו חלק ממנו ואיני צריך ללחום עימו עוד, ואני מקבל את עצמי עם כל שורש הפחדים וענפיה וענפי ענפיה.

לך לך, להנאתך ולטובתך. תילך לעצמך ותעשה שלום עם 'כל נפשך' המעלות והחסרונות, ויוטב לך. וכשהאדם ניכנס למנוחה עם עצמו אינו צריך כל רגע לחשוב ולבדוק מה שאנשים אחרים חושבים ואוחזים ממנו, ואינו צריך להפריך ולהשפיל ולהתכבד בקלון חבירו, כיון שיש לו את עצמו, ואין תענוג ומנוחה דוגמתו.

כשאדם מתלונן שבני ביתו אינה מקבל אותו ואינה מעריכה אותה כראוי. קודם הכל תבדוק את עצמך אם 'אתה מקבל את עצמך', וכשאתה תסבול את עצמך פתאום תראה שאחרים גם כן מקבלים אותך. דבשורש הדברים אי אפשר להרגיש מקובל ומרוצה בעיני אחרים אם לא שאתה אוהב את עצמך כמות שהוא ומחשיב את עצמך כבן אדם וחלק מהבריאה.

איני צריך להוכחה שאני איש טוב, אפילו כשיש לי הרגשים רעים.

כשהאדם מקבל את עצמו וסובל המציאות שיש לו הרגשים רעים, לאט לאט יראה שיסוריו נתמעטים ונחלשים, כיון דעיקר היסורים הוא המלחמה שיש עם עצמינו להוכיח שאין לנו הרגשים רעים, ואיש יכול לעשות דברים מטורפים כדי שלא להרגיש לרגע אחד שיש בו הרגש של חיסרון ועצבות, כיון שזה נותן לו להרגיש שהוא חוסר חן וחשיבות.

לדוגמה: מעודו היה לו איזה אנשים קשים ובעלי גאה שבנוכחיותם הרגיש כאפס, ומשתדל לחזור כסדר לדבר עמם להוכיח לעצמו שאינו מפחד מהם, ואין לו שום פחדים וחולשות. דהוא טבע טבוע באדם דבמקום שהשפילו אותו הוא יחזור כסדר עוד הפעם ועוד הפעם כדי לזכות להוכיח להם ולעצמו שבאמת הוא טוב וחשוב. או אינו רוצה להתפלל באיזה ביהמ"ד שיש שם אנשים שנותנים לו הרגשה רעה, יכריח עצמו להתפלל דווקא באותו ביהמ"ד להראות לעצמו שלא נגע ולא פגע ואני למעלה משטותים כאלו ואיני נזדעז משום דבר.

אבל כשאני מקבל את עצמי שמותר לי להכיר הרגשים רעים, אני יכול להחליט שאיני מדבר עם אנשים קשים האלו שאינו טוב בעבורי, ולמה לי לצרה הזאת, אני מכיר את עצמי שיש לי חולשה שהם מחלישים דעתי, ואני יכול לסבול שיש לי חולשה זו, ואיני מדבר עמם ואיני הולך להתפלל לבית המדרש שבתוכו איני מרגיש מקובל ונוח. ואיני נוטל החברותא הכי חשוב או הפרנסה הכי נערץ בעיני הבריות, אם זה עושה לי לחץ ומלחמה תמידית עם עצמי להשתיק הרגשיי.

אני עושה גדר וסייג שלא להביא את עצמי בידים למצב שארגיש לא טוב, אני מכיר את מקומי ומודה על האמת שיש בי הרגשים רעים, והגם שאני יכול לסבלו, אבל עם כל זה איני 'אוהב' אותו, כיון שאפילו אדם בריא אינו אוהב יסורים, וכשאפשר לי למנוע הצער מה טוב ומה נעים.

אני יכול לעשות דברים שמעוררים בי הרגש קשה משום שאני יכול לסבלו

וכן הענין ממש מהיפך להיפוך, דלעיל דיברנו במקום שיכול להתפטר שלא לילך או לעשות דברים שמחלישים דעתו. אבל בזמן ומקום שהוא צריך לעשות איזה דבר שמעורר בו הרגש קשה, איני מתפחד ומתפעל מההרגש, ואני יכול להשפיע דעת והשקפה בביתי בסעודות שבת, או להעניק לאשתי ולילדיי שחננו ה', אפילו אם באמצע ההשפעה אני מרגיש שאינם מעונינים בי והם צוחקים ממנו, עם כל זה כיון שאני ער להרגשיי הרעים, אני יכול לסבול את עצמי ככה, ואיני צריך לרוץ ממנו ולהלאה ולהתנתק מכל שיעבוד ואחריות, דאיני נתפעל מהרגש קשה ואני יודע שהוא רק הרגש ואני מקבל את עצמי ביחד עמו.

ומה גם שאחר תקופה וזמן שהתרגל והפנים ענין זה לקבל את עצמו, אכן יוכל

לחזור לדבר עם חברים בהתפשטות בלי לחשוב אם דבריו יתקבלו בלב השומעים עד הסוף, ולילך למקומות שמעלים לו תחושות רעות, כיון שמקבל את עצמו ויודע היטב מלפניו איך שירגיש, ומסכים למציאותו ואינו לוחם נגדו, אבל אינו מחיוב דווקא לילך שמה כנזכר לעיל, דאזי עדיין הוא בתוך המלחמה ולא קיבל את עצמו ועסוק להוכיח שאין לו בכלל הרגשים קשים.

סוף דבר

תכלית היוצא: דלכל אדם יש הכח להתנתק מעפר ולהתרומם מצרתיו, על ידי שיכיר בכך שהקב"ה ברא אותו כמתכונתו בדיוק כך, ויאהוב ויסבול את עצמו כמות שהוא, ואפילו עבר ילדות קשה שהשפילו אותו עד ארצה במכות ודברי ביזיון וכדו', עם כל זה אינו צריך להשליך מאתו עול החיים ואחריות על חייו, ועל ידי שיתרגל לקבל את עצמו עם ההרגשים שנכנסו בלבו (שהיה כבר שם הכלים לזה מרגע שנולד, והם רק היו השליחים להדליקם) יוכל לאט לאט להשכין שלום בנפשו, ולהתחיל מחדש לחיות חיים של מנוחה ועונג, ולא יצטרך עוד לקלל תבל ומלואה ולהאשים כל אחד בסיבת אי הצלחתו, ויזרח אורו באופן נפלא. ואדם השלם יכול לחיות עם הרגשים קשים מאה ועשרים שנה ולסבלם ולהתענג מחיים של שלום, חיים של ברכה, וחיים שיש בהם יראת שמים ואור ואהבה.

מדור מיוחד

ליו"ש פורים

מאמר תכלית גלות ישראל [חלק ג']

ימי חנוכה ופורים.....ל"ח

מאמר הנסירה בפורים.....מ"א

מאמר בענין שלש מצוות שנצטוו ישראל.....מ"ד

מאמר תכלית גלות ישראל

[חלק ג']

ימי חנוכה ופורים

חנוכה ופורים חיזוק בתוך הגלות

ימי חנוכה ופורים מהותם ימים טובים של חיזוק בתוך הגלות, שהנס שנעשה בהם היה בחינת ימי הגלות, גם חנוכה לירע בזמן בית שני, ובית שני לא היה גאולה בשלימות כיון שעדיין היו משעבדים תחת לומות העולם. וכן גם פורים היה בחינת גלות פרס ומדי. ולכן הניסים הללו ניתן לנו חיזוק גדול בתוך קושי הגלות.

צ"ב אמאי עושים יום טוב על גזירה הבא מחמת חטא

אמנם לכאו' יש לעיין במהות ימים טובים אלו, כי בחינת כל הגזירה בא מחמת שחטאו ישראל, בפורים חטאו ישראל על שהשתמשו בלחם של משתה שנהנו מסעודתו של אותו רשע (מגילה דף י"ב ע"ב), וכן בחנוכה חטאו ישראל שנתרשלו מעבודת ביהמ"ק (ב"ח סי' תר"ע), אלא שלבסוף עשו ישראל תשובה, בחנוכה הצרו למות נפשם על העבודה, ובפורים לך כנוס את כל היהודים ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים וגו' (אסתר ד' ט"ז), לכן ביטל הקב"ה את הגזירה ועשה עמהם נס וגילו, וא"כ יש לתמוה הלא סך הכל היה חטא ומכשול ועשו תשובה, ויותר היה טוב אם לא היו חוטאים כלל, ולא היה לריכין לכל הנס, וא"כ מאי השמחה גדולה והיום טוב שעושים, האם יכולים להרוויח יום טוב מחשה ע"י הכשלה בחטא.

תכלית הגלות כדי להרוויח הבירור שאין אצל הגוים כלום

אלא טעמן כאן יסוד גדול, דאין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן (גיטין מ"ג ע"ב), כמו שבירנו במאמרים הקודמים שזהו יסוד ענין הבירור בתוך הגלות, דכל זמן שלא נכנסו העם ישראל בתוך גלות, עדיין לא נתברר להם בהכרה גמורה מעלתן של ישראל, שעדיין יש להו ספיקות אמת יש ג"כ מעלת אצל הגוים, והיה מקום לחשוב הנה אנחנו משעבדים

לקיים התורה ומצות, אבל מולי טוב יותר לחיות חיי גוי, אבל ע"י שיורדים לתוך הגלות, ונריכין לחיות בין הגויים, ועוברין שמה על כל הנסיונות להתקרב ולהתדמות להגויים, ובפוף רואין השפלות שיש בדרך החיים של הגוי, ע"י זה נתברר לנו בהכרה גמורה שאין שום מעלה אצל הגויים, רק החיים של יהודי, החיים של תורה ומצוות, החיים של דביקות בקוב"ה, זהו חיים אמיתיים.

וזהו הריווח שמרוויחים ע"י הגלות, דדייקא ע"י הירידה ומכשול עי"ז מגיעים ליתר וודאית, ע"י שיש הו"ע מולי יש חיזה דבר אצל הגויים, עי"ז נעשה בפוף מסקנא יותר חזק אשר להם כלום. משל למה הדבר דומה, למלך שכבר עשה כל מעשה עכו"ס ושי כחיים של גוי, ואח"כ נעשה בעל תשובה וחזר לדת הישראלית, חזי החמונה שלו חזק יותר, כיון שכבר היה שם בפועל ורואה שאין אצל הגויים כלום.

הוספת גרים ע"י ירידה בתוך הגלות

עפי"ז נראה ביאור דברי חז"ל (פסחים דף פ"ז ע"ב) לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, כי כל זמן שאין אפי' הו"ע מולי הגויים יש להם חיים יותר טובים, חזי ע"י שיתוסף גרים, אשר לנו שום התחברות עמהם, אבל ע"י שיש ירידה ומכשול ומתחברים עם הגויים, שיש לנו הו"ע בחשבה שהגויים חשובים יותר מישראל, ואח"כ הם רואים שאנחנו עוזבים אותם, ע"ז מתחילים לחשוב למה הם עוזבים אותנו, אלא ודאי יש אצל יהודים חיים יותר טובים, ומתגיירים לדת ישראל.

ע"י הירידה ומכשול מרוויחים יום טוב

וזהו ג"כ עומק הימים טובים של חנוכה ופורים, כי ימים טובים אלו הם חיזוק בתוך הגלות כאמור, לכן היה כל הנס על ירידה ומכשול כדי להראות לנו הוראה זו בימות ענין הגלות, דדייקא על ידי הירידה ומכשול מרוויחים יום טוב חדש, דע"י ההו"ע הגענו למסקנא יותר חזק, ועל זה אנו עושים יום טוב ושמחים בו, על שנתברר לנו שאין אצל הגוי כלום, אבל בלי ההו"ע, בלי הירידה ומכשול, לא היינו מגיעים להכרה גמורה כ"כ.

בנס חנוכה נתברר שאין אצל חכמי יון כלום

היום טוב חנוכה נעשה ע"י שנכשלו ישראל וסברו דחכמת יון גדול יותר מחכמת התורה, שהתעיבו בעיניהם חכמי הטבע, והלמינו בהם, ונתפעלו מהם, ומכח זה זולזלו בעבודת הבי"מ ועבודת הקרבנות, ואח"כ עשו תשובה, ונתברר לנו שאין שום חשיבות בחכמי הטבע, חכמת יון אינו כלום אצל עיקר החכמה הוא חכמת התורה, ולכן אנו עושים יום טוב על נס הזה, דע"י ההו"ע שיש חכמה אצל יון, על ידי זה באנו למסקנא יתר וודאית שחכמת יון אינם כלום.

וזהו ענין הנס שמן שהיה מחרי כך,

לכיון שנטהרו מקליפת יון שהוא תכלית הטבע, ע"כ מנחנו נמנאים למעלה מכל הטבע, לכן יכול השמן להאיר בלי גבול למעלה מן הטבע.

בנס פורים נתברר שחיי הגוי אינו כלום

וכן בנס פורים על ידי שתלו ישראל ונהנו מסעודתו של אותו רשע והחזיקו חיי הגוים, וסברו שיש שמחה והנאה ע"י תאוות העולם הזה, ומ"כ עשו משתה, ונתברר להו שהחיים שלהם אינו חיים, שכל השמחה שלהם וכל הסעודות שלהם אינו שמחה והנאה ממיתית, וזה נתברר להו דייקא ע"י ההו"א שחולי הם משתים יותר, ולכן אנו עושים יום טוב על זה, כי ע"ז באנו להכרה גמורה בשעלתן של ישראל, דרק העם ישראל יש להם השמחה ממיתית והחיים ממיתיים.

וזהו ענין ורבים מעמי הארץ מתיהדים (אסתר ח' י"ז) שהיה מחרי פורים, דע"י הירידה והצירור שיש לעם ישראל, ע"י ניתוסף להו גריס כמו שביארנו לעיל.

עושין זכר דוקא לנס שקודם לכן היה הו"א להיפדח

עפי"ז נראה לתרץ קושית הקדושת לוי (תורה קדושה לאסתר) למה אנו עושים זכר דייקא על נס תענית ופורים, הלא היה גס הרבה ניסים מחרים ליזרעל כגון נס סיסרא וכדו'. דלפי מה שביארנו מובן היטב, דדוקא בתענית שהיה להו הו"א בשעלת תכמי הטבע, ומ"כ נעשה הנס ורמו שהכל הוא למעלה מן הטבע, ע"כ עי"ז באנו למסקנא יותר חזק שתכמי הטבע אינם כלום. וכן בפורים ע"י שהיה להו הו"א שהחיים הם בידי הגוי, ומ"כ נעשה נס וגילו ממות לחיים, אז נתברר להו בהכרה גמורה שהחיים הוא אצל ישראל, וזהו הריווח שהרוויחו ישראל ע"י הנס. משע"כ בשאר הניסים אצלם היה להו כלל הו"א קודם לכן אולי להיפך, ע"כ אין הנס גדול כ"כ, אצלם הגענו מזה לידי מסקנא יותר חזק, לכן אין עושים זכר על ניסים הללו.

ימי פורים לא יהיו בטלים

והנה איתא במדרש (ילקוט משלי תתקמ"ד) כל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלים לעולם, וצ"ב למה דוקא הנס של פורים עדיף יותר משאר הימים טובים, ולפי דבריו נראה הביאור בזה, כי שאר הימים טובים הם ימים טובים מכח הקב"ה, ע"כ לעתיד לבא שיהיו ניסים יותר גדולים מזה יתבטלו, משע"כ נס פורים זהו יום טוב מגילתנו, על שבאנו ליותר הכרה שאין שום מעלה אצל הגוים, לכן יום טוב זו לא יתבטל לעולם.

מאמר
הנסירה בפורים

פשטות הנסירה שנעשה בפורים המבואר באריז"ל

הנה הדרך היסר בהמשכת המוחין כשהז"ת והנוקבא הם ביחד, והיינו דהז"ת ממשיך מוחין להנוקבא, ודרגה זו נקרא מוחין דפנים. ממנ בעת הנסירת ז"ת ונוקבא פי' שים שינה להז"ת ושינו ממשיך מוחין להנוקבא, אלא הנוקבא מקבל כל המוחין מאבא אלא ע"י המשכת הז"ת. והנה כשהכל הולך בהדרגה דהיינו הז"ת והנוקבא הם ביחד, אז אין להקליפה שליטה לינק כלום מהקדושה, אבל בעת הנסירה יש כח להקליפה לינק מגד הקדושה.

והנה נסוף בית רשעון היה כבר נסירה ופירוד והיינו שהיה מוחין גדולים ומהבה ותענוגים לעם ישראל, אבל לא ע"י הז"ת אלא שמעו ישראל אל הנביאים, וכמעט שנשתכח סם השם מפני מריבות הזמן של נסירת הז"ת, והיתה תענוגים ומוחין לישראל מעצמו בלי סדר הרגיל בהמשכות מורות ומוחין ע"י הז"ת, עד שנסוף זמן בית רשעון היה מקוס למחסורם לינק מהקדושה. וזהו הפחד שיש בעת הנסירה שיש מקוס להקליפה לינק.

ובעומק יותר הוא שהקליפה חומר שאלי יהיה כל תענוגים ומהבה, וכמו שהרשה מחסורם בשעת הסעודה שיש לי הכל, משום דהיה יונק מבית רשעון והבית כלי המקדש להסועדה, ורצה לגלות שאלי נמצא כל התענוגים ומינו שייך לצד הקדושה, וגבי אלי נמצא כל המוחין, משום דגם אלי הקדושה לא היה כבר המוחין דפנים עם הז"ת ועם הקב"ה.

והיניקה זו מהנוקבא אפשר להיות רק בשיש מריבות הזמן של הנסירה, ומינו שייך כשנו"ק בפנים עם הז"ת. ובודאי עצם הנסירה הוא נמוך להיות כדי להמשיך אח"כ מוחין מדשים, וגם דכשהוא ביחד עם הז"ת אי אפשר להרגיש מוחין ומהבה, וכמבואר בספה"ק קדושת לוי שבעת קריאת שמע

ה' מלוקינו ה' אחד הינו מרגישים מהבה, ורק מצד פרצת ומהבת מרגישים המהבה, משום שבשעת הדביקות ממש אין מרגישים מהבה מחמת גודל הדביקות וביטול המדם, ורק כשיש פירוד ואין הנוקבא ביחד עם זו"ע אז מפשר להרגיש המהבה, וזהו הענין למימרא בגמרי"ל בגרכה רמשונה דשמו"ע כשאומרים במהבה צריכין לכוון נסירה, למהבה נתגלה רק בשעת הנסירה, אבל הנסירה צריך להיות רק לזמן קלר.

וזהו עפס היסיקה שהקליפה יונק בשעת הנסירה, והיינו דהקליפה יונק המהבה שנתגלה להנו"ק בשעת הנסירה, ומפשר שביום השביעי שהוא ענין של שב"ק שבאין ההשפעות בדרגות הפנים וע"י זו"ע, ביום זה היה רוצה מאשורוש לומר שיש לי גם השפעות הפנים, ולזה לעשות יאוד ביום השביעי עם ושתי, אמנם זה בודאי לי מפשר לאחשורוש ליונק כשהיאוד הוא בדרגות הפנים.

ועיקר הגילוי שהיה צריך להיות בפורים הוא להעלות מהקליפה להנוקבא בשעת הנסירה שלא ע"י זו"ע, כי בודאי לתקן הכל ולהמשיך פנים בפנים יהיה בעז"ה בגאולה העתידה ביום השביעי, אבל בפורים היה צריכין לתקן מה שהיה הקליפה יונק מהנוקבא בשעת נסירת זו"ע, ולהחזיר לה כל המוחין בשעת הנסירה שלא ע"י זו"ע. וממשיכין אור גדול ומעלין הכל מהטומאה וממשיכין אותו להנוקבא, והוא נקרא יסוד אבא והוא האיר מרדכי, ואין אנו רוצים להמשיך ע"י זו"ע שאם כן אין לו עוד שייכות עם הקליפה, ובפורים אין הכוונה לבטל הקליפה וכמו ביציאת מצרים שמבטלים טומאת מצרים וממשיכין אור חדש, כי בפורים מהפכין עפס הטומאה לקדושה. ולזה נקע אסתר למחשורוש והוא כהנ"ל בכדי להפך ולהוליך היסיקה מהטומאה אל הקדושה.

והנה בפסוקי המגילה נתבאר שמרדכי הצדיק הנהיג אסתר המלכה היך להתנהג עם מחשורוש, וביאור זה לשיטת בעריז"ל שמרדכי נקרא יסוד אבא, והיסוד הוא הממשיך אבא להנוקבא. ומשא דבפורים ממשיכין אור גדול לאסתר ולהנוקבא מקליפות מחשורוש, והגם שכוונת המוחין שממשיכין להנוקבא בעת הנסירה הוא כמו בכל יום, אבל בפורים נתגלה מידוש שמעלין הכל מהטומאה, וזהו לכתיב (מגילת אסתר ח' ז') והנה בית המן נתתי לאסתר, דבעומק נעשה אסתר כלי לכל התעוגים ומהבה שיונק הקליפה בעת זמן הנסירה, ומתגלה בהעולם לכל התעוגים שייך אל הקדושה ואין להטומאה כלום.

והנה סדר המשכה כשמוטפין מהקליפה הוא דמוטפין רק לפי שעה, וכמו הרכבת מרדכי על הסוס בכתר מלכות היה רק לפי שעה, שעדיין היה גזירת המן בתקפה והיה סכנה על היהודים, והוא כנ"ל שיניקת הטומאה חוטף מהקדושה רק לפי שעה. ומשו"ז ממשיכין קודם להנוקבא שהוא לפי שעה, ואח"כ היה לקביעות וכמו שמבואר בסוף המגילה (ט' ג') כי נפל פחד מרדכי עליהם, ופחד זו השאר לקביעות

עולם. וזהו הפי' בתוס"ק (בראשית מ"ט כ"ז) בנימין זאב יטרף, שהוא טורף מהעכו"ם, דבנימין הוא קוד של פורים, (וגם מרדכי היה משבט בנימין), ועכ"פ פורים החידוש הוא דדוקא בעת הגסירה שמעלין מהקליפה להגו"ק, ומש"כ כשממשיכין פנים בפנים אין בו חידוש כהמור.

חילוק של נסירה דר"ה ופורים

וזהו גרור שהנסירה של ר"ה אין שייכות עם הנסירה שנעשה בפורים, כי בר"ה הפחד הוא שלימו בפנים עם הז"ת והנוקבא אינה רוצה להשאר עם המוחין למען בלבד בלי המרת הז"ת, ורק להיות בפנים בהז"ת עם הסי"ת, ובודאי אז נתעורר מהבה והשתוקקת והיא בזה מהפחד והחסרון שרוצה להמשיך מוחין לפנים, ורוצה להיות ביחד בז"ת, וע"י ההשתוקקת ומהבה זו ממשיכין מוחין מדשיס דרך הז"ת ושלימו הענין כלל להעלות מהקליפה כלוס, וזהו בפשטות הנסירה, וזאת הנסירה הוא בר"ה. אבל בפורים הוא ענין אחר לגמרי שהקליפה יונק מהמלכות והנוקבא ורוצה המלכות למזור ולהטוף המוחין שלה, ומשום זה ממשיכין ליהא לה המוחין מהקליפות בלא המשכת הז"ת.

לפי כל הנ"ל שנמצא עבודה שלא הנוקבא בעת הנסירה, יש לבאר הכוונות בברכה ג' דשמו"ע המבואר בארי"ז, דבמלך עוזר ומושיע ממשיכין תחילה מוחין דפנים להמלכות ומש"כ ממשיכין בברוך כסדר הרגיל, ולכאורה קשה למה ממשיכין לפי שעה קודם להנוקבא לפני הז"ת, אלא משום שמגיע לה שכר על עבודתה והיא כמו מתנה להמלכות, ע"כ ממשיכין לה מוחין דפנים אבל היא רק לפי שעה, והוא כמו אחד שרוחה ישועתו קודם שבאה היישועה ממש, על דרך משל איש בעל נפש גדול מדוכה ביסורים ועובד ה', ובעת רעווין יש לו מוחין גדולים אבל אינו בקביעות ממש, כן הוא הענין כאן, שיש להנוקבא מוחין דפנים אמנם רק לפי שעה, לפי שהנסיון היה רק לפי שעה, משו"ז יש לה שכר אבל גם רק לפי שעה, אבל אמ"כ יתקיים בקביעות כשממשיכין לה דרך הז"ת.

מאמר
בענין שלש מצוות שנצטוו ישראל

איתא בגמרא (סנהדרין כ' ע"ב) תניא ר' יוסי אומר שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה. ומפשר לבאר ענין השלש מצוות אלו שהם מכוונים נגד שלש דברים שהם קיומם ועמידתם של עם ישראל.

שני דברים בבנין אומה

בבנינו של אומה יש שני דברים, האחד הוא הגבורה והממשלה של האומה, ועל זה הוא ענין הציווי של העמדת מלך שהוא המושל בגבורה. והשני הוא עצרו ותפארתו של האומה, ועל זה הוא ענין הציווי של בנין בית הבחירה שהוא בנין מפואר בזהב ובכסף.

ענין שלישי שהוא בישראל דוקא

והנה יש עוד דבר שליקי שהוא עוזו ותוקפו של ישראל שאומר שהוא המובחר והמיוחד מכל אומה ולשון, ושולל כל גויי הארץ, ומכריז ואומר שרק בנו דבר ה', ורק אותנו עמו ונחלת מרעיתו, וכל הגויים כאין נחשבו, - וכדאמרי אינשי בההוא גברא דעיר קטנה ואנשים בה מעט, ואחר שבנה בית הכנסת להתפלל בו, בנה בית הכנסת אחר שתשתמש כבית הכנסת שאסור בדריסת הרגל - וזהו גאוותן של ישראל שמתרומם ומתנשא דוקא על ידי שהוא שולל שאר האומות .

כח המנגד לישראל בשני הדברים

והנה האומות העולם הם מנגדים בכחותם לישראל, והגליות אחר תורבן בית ראשון הם המנגדים לג' דברים הנזכרים, ונבוכדנאצר שאמר בפסוקי דזימרא (ג, ג"ז-

ל״ח) שהוא ריפוי די להבפ, ופתרונו מלכות מזקה ומסובה (עי׳ נר מצוה להמהר״ל) הוא כח המנגד לעניינו של מלך ישראל, ומתגורום בהרעותו את עשרו ואת יקר תפארתו (פסחר ת, ד) הוא כח המנגד לענין בית המקדש של ישראל.

עמלק הוא המנגד דבר השלישי

ונגד כח היחידות של ישראל השולל כל שאר המומות, עמלק הוא כח המנגדו, שמגמתן ומלחמתן של כל המומות על ישראל הוא על מיזה מצוות או דבריס פרטייס, לא כן הוא שנאתו של רשעית גויס עמלק, שמלחמתו הוא נגד ישראל שנקרא רשעית שרק בשבילו נברא העולס, ועמלק מכיר ומציג גמוותן של ישראל, שהוא ה׳שלילי׳ של ׳הוא ולא אחר׳, ועל דבר זה הוא בא להלחס עס ישראל מלחמה שרשית להמית לד בני ישראל, בשמרו שים עוד מומות בעולס, ועס ישראל מיני המובחר והיחידי בעולס, וזהו המנגד לישראל בענין השלישי.

ביאור בחז״ל ובפסוקי אסתר

ועל זה אמרו חכז״ל (מגילה י״ג ע״ב) ליכא מאן דידע ליצנע ניצע כהמן, וניאורו הוא, שמלחמתו של המן - שהוא מנגדס של ישראל - אינו על מיזה ענייניס או מצוות שים ניישראל, רק בעיקר דיבר על ענין היסות והגדלות שים להס לישראל, ואומריס שהגאוה והגדולה הוא רק בהס, ועל זה הוא שנאתו הגדולה של המן. וזה יתבארו פסוקי המגילה (ה, ט) שכרעות המן את מרדכי ולא קס ולא זע ממנו, אז נתמלא המן חמה, שמרדכי הצדיק בעוזו גילה זה להמן עומק תשיבותו של עס ישראל, שלא די שלא השתחוה לו, יותר מזה לא קס ולא זע ממנו, והרי הוא כאילו אינו, ועל זה דוקא נתמלא המן חמה, שהבין עומק כוונתו של מרדכי בגדלותן של ישראל.

להכרית זרעו של עמלק

ועל זה נוה ה׳ למחות זכר עמלק מחדס עד בהמה, לגלות כח היחידות של ישראל, וכאומר הביטו וראו שזהו כוחן של ישראל לשלול שאר המומות, ואך ורק להו היחידות והמשיכות בעולס, ואין בעולס כלל זולתיו, על כן עמלק דוקא שהוא כח המנגד לענין זה נצטוינו למחות זכרו מתחת השמיס.

בס"ד

משגרים אנו בזה את מיטב ברכותינו החמימית ואיחולינו הטובות, אל מול מע"כ חברינו היקרים והחשובים, לרגל השמחה השורה בביתם,

ה"ה

מוה"ר **אשר זאב מייזעלס** הי"ו

מעיר ווילִיאמסבורג

לרגל הולדת בנו בכורו הילד כמר יואל יהודה נ"י ו למזל טוב בשטומ"צ

מו"ה **משה סטרולאוויטש** הי"ו

מעיר קרית יואל

לרגל הולדת בתו למזל טוב בשטומ"צ

מו"ה **ישראל פישער** הי"ו

מעיר מאנסי

לרגל הולדת בנו למזל טוב בשטומ"צ

בעבור שנדבו בעין יפה להוצאות הדפסת קונטרס הנכוחי

בס"ד

וגם לרבות חברינו היקר, האברך החשוב והיקר, מוכתר בכל המעלות, כתבה רבה, צנא מלא ספרה, עוסק בטירחא גופא למענינו בכל עת ועונה בלי ליאות שלא על מנת לקבל פרס,

מו"ה **לייב קופטשיק** הי"ו

מעיר קרית טאהש

לרגל הולדת בנו למזל טוב בשטומ"צ

וברכה מיוחדת אל מול פני חברינו היקר, איש האשכולות, יראתו קודמת לחכמתו, אהוב ונחמד לכל, עומד בכל עת ועידן לימינינו ולמען הפצת שיעורי מורינו הרב שיליט"א

מו"ה **יחיאל מיכל ווינבערגער** הי"ו

מעיר מאנסי

עורך מדור הנפלא של המאמרים בתורת הנפש,
הידועים ומפורסמים בתוכנו הנפלא.

לרגל שמחת התגלחת של בנו הילד היקר
שלמה אהרן נ"ו בשטומ"צ

יעזור השי"ת שבזכות הגדול של הפצת התורה לרבים, ויזכה לראות רב נחת דקדושה מתוך הרחבת הדעת ויזכה לגדלם לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ושיעמדו איתן נגד רוח הזמן, עדי נזכה לביאת ינון במהרה. אמן

כעתירת: **מכון מים עמוקים**